

ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ, ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΗΣ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

(Σελ. 83—106)

ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ¹

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ι. Τῇ ἀληθείᾳ, οἱ παλαιότεροι ποινικοὶ κώδικες δὲν ἐξεδήλουν ἰδιαιτέρον διαφέρον ὑπὲρ τῶν ἀνηλικίων, τοῦθ' ὅπερ εὐνόητον, ἐφ' ὅσον ἡ νεότης ὡς τοιαύτη δὲν ἀπετέλει «ἐπιστημονικὸν πρόβλημα», οὐδὲ καὶ δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπιστήμην τῆς παιδαγωγικῆς². Συνήθως, ἐν προηγουμέναις ἐποχαῖς, περιωρίζοντο εἰς τὸν καθορισμὸν ἐλαχίστου ὁρίου ποινικῆς ἐνηλικιώσεως, ὑπὲρ μάλιστα ἐν ἐνιαυτοῖς νομοθεσίαις ἐξικνεῖτο συχνάκις μέχρις ἀπελπιστικῶς κατωτάτων ὁρίων ἡλικίας. Αἰφνης κατὰ τὸ ἀγγλικὸν δίκαιον οὐχὶ ἐν ἀπομεμακρυσμένῃ ἐποχῇ, ἀλλὰ μέχρι τῶν μέσων αὐτοῦ τούτου τοῦ 19ου αἰῶνος,

(1) «Κωνσταντίνου Γ. Γαρδίκας. Αἱ εἰδικαὶ τῶν ἐγκληματικῶν κατηγορίαι καὶ ἡ μεταχείρισις αὐτῶν. Ἀθήναι. 1951», κεφ. ΣΤ' : «οἱ ἀνήλικοι ἐγκληματῆαι» σ. 121-221.

(2) «William Stern. Psychologie der frühen Kindheit. 6. Aufl. Leipzig. 1930» σ. 1 : «Υφίστανται δύο ὁδοὶ προόδου τῆς πρὸς γνῶσιν ροπῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μὲν ἄγει ἐπὶ τὸ ἀπομεμακρυσμένον, πέραν τοῦ καθ' ἡμέραν, τοῦ αὐτονοήτου καὶ τοῦ ὁμαλοῦ. Ἀνερευνᾷ τὸ ξενίζον καὶ πλήρες μυστηρίου, τὸ παθολογικὸν καὶ τὸ ὑπερφυές, ἄγνωστα πεδία, ἐκπλησσούσας βιοτικὰς μορφάς, σπανίας ψυχικὰς ἐμφανίσεις. Ἡ δέ, καίπερ μὴ θέτουσα τοσοῦτον ἀπομεμακρυσμένον σκοπὸν, ἐν τοσοῦτῳ δὲν ἄγει εἰς ἀνακαλύψεις ἡσόντος σημασίας. Χωροῦσα ἐπὶ τὸ λίαν ἐγγὺς καὶ τὸ κατ' ἐπίφασιν πασίδηλον, ἐν τοσοῦτῳ παρουσιάζει τοῦτο ὑπὸ τελείως νέον φῶς. Εἶναι ἡ πλέον κοπιώδης ὁδὸς διότι, ἐὰν ἡ ρῆσις τοῦ Πλάτωνος, καθ' ἣν ἡ ἐκπληξὶς συνιστᾷ τὴν ἀφετηρίαν πάσης ἐρεῦνης καὶ σπουδῆς, εἶναι ἀληθής, διερωτᾶται τις, τίνι τρόπῳ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δημιουργηθῇ ἐκπληξὶς ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν περιβάλλοντος ἡμῶν, κατανοουμένου τοῦ «αὐτονοήτου». Ὑπὸ τοιαύτην ἐννοίαν δύναται νὰ ἀντιληφθῇ τις, διατὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ παιδὸς ἀποτελεῖ ἕνα ἐκ τῶν νεωτάτων ἐπιστημονικῶν κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως. Προφανῶς ἐν πάσῃ ἐποχῇ τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ ἡσκήθη πρόνοια, ἀγωγή καὶ διδασκαλία χάριν τοῦ παιδός, οὐχ' ἦτον ἡ ἀντιμετώπισις αὐτοῦ τούτου τοῦ παιδός ὡς προβλήματος ἀνέκυψε διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐποχὴν. Νῦν τὸ πρῶτον ἀνεκαλύφθη αἰφνιδίως, τίνα βαθέα μυστήρια καὶ αἰνίγματα ἀντιπαρήρχετο ἡ ἀνθρωπότης ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους τυφλῇ καὶ ἄφωτος. Ταυτοχρόνως διεπιστώθη ὅτι ἡ ἐρευνα τῶν ἐνοικούντων ζητημάτων δὲν ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἀπλὴν ἐπαύξησιν τῶν ἡμετέρων γνώσεων, ἀλλ' ἐν ταύτῳ ἐνισχύει τὴν δύναμιν τῆς ἀγωγῆς». Πρβλ. Rousseau (ἐν «Emile ou de l'éducation») : «Commencez donc par mieux étudier vos élèves; car, très assurément, vous ne les connaissez point». Ὅρα καὶ «Νικολάου Ἰ. Ἐξαρχοπούλου. Ἡ σωματικὴ ἐξέλιξις τοῦ παιδός. Ἀθήναι». σ. 1 : «Ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἐστράφη καὶ εἰς τὰ ἀπώτατα ἄκρα τοῦ κόσμου. ἐζήτησε νὰ εἰσέλθῃ μέχρι τῶν βαθυτάτων τῆς φύσεως μυστηρίων· οὐδὲν τῶν ὄντων καὶ φαινομένων κατέ-

ὁ παῖς καθίστατο ποινικῶς ἐνγλικὸς ἤδη ἀπὸ τοῦ 7ου ἐνιαυτοῦ τῆς ἡλικίας του ¹.

II. Ἡ κυριώτερα ἀντίδρασις κατὰ τῆς τοιαύτης ἀδιαφορίας τῆς ποινικῆς ἐπιστήμης ἐναντι τῆς νεότητος ἀνεπὴδῆσεν οὐχὶ ἐκ θεωρητικῶν κατασκευῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς πράξεως, ἐκ τῆς χώρας τῆς ἀκαμάτου ἐργασίας καὶ τῆς πρακτικῆς ἐνεργείας, τῆς τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς βορείου Ἀμερικῆς ². Τὸ σχετικὸν δὲ διαφέρειν ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ ἐφήβων ἔλαβε σάρκα καὶ ὅσπ᾽ διὰ τῆς ἀπὸ τῆς καμπῆς τοῦ παρελθόντος πρὸς τὸν τρέχοντα αἰῶνα δημιουργίας «εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων» ἐν τῇ ρηθείσῃ χώρᾳ. Προσωπικότητες, ὡς ὁ Ben. Lindsey καὶ ἄλλοι, αἰσθανόμενοι διψᾶν τῆς ὑψηλῆς καὶ εὐγενοῦς

λιπεν ἀνεξερεύνητον. Καὶ ὅμως τὸ γρητυκτικώτατον τῶν ὄντων, ὅπερ συγχρόνως τυγχάνει καὶ τὸ ἐγγύτατον καὶ προσφιλέστατον τῷ ἀνθρώπῳ, ὁ παῖς, ἐπὶ μακρὸν διετέλεσεν ἐκτὸς τοῦ κύκλου τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Περὶ τῆς ἐμφάνιστος τῆς «Παιδοψυχολογίας» (Kindespsychologie) ἔρα «Robert Gaupp. Psychologie des Kindes. 6. Aufl. Leipzig und Berlin. 1928» σ. 11 ἐπ.: «zur Geschichte der Kindespsychologie», «Γεωργίου Παναγιωτίδου. Ἱστορία τῆς ψυχολογίας. Ἀθῆναι. 1927», σελ. 571 ἐπ.: «β' Ἡ παιδοψυχολογία». Τῆς «παιδοψυχολογίας» διακριτέα ἡ «ἐφηρμοσμένη παιδαγωγικὴ ψυχολογία». Ὁ Tiedemann (Beobachtungen über die Entwicklung der Seelenfähigkeiten bei Kindern, 1787), ὁ B. Sigismund («Kind und Welt», 1856), ὁ Kussmaul (Untersuchungen über das Seelenleben des neugeborenen Menschen, 1859), ὁ Wilhelm Preyer («Die Seele des Kindes», 1882) προσπαθοῦσι νὰ δώσωσι τὰς γενικὰς γραμμὰς μιᾶς ψυχολογίας τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Σπουδαίεταται παρατηρήσεις καὶ πειραματικαὶ ἔρευναι διενεργοῦνται κυρίως ἀπὸ τοῦ τρέχοντος αἰῶνος ἐν Γαλλίᾳ (πνευματοδιδιγνωστικαὶ μέθοδοι τῶν Binet-Simon) (Compayré, Pérez, Egger καὶ Cramausse), ἐν Ἀμερικῇ (Miss Shinn, Moor, Major Chamberlain, Tracy, σχολὴ τοῦ Stanley Hall), ἐν Ἀγγλίᾳ (Sully), ἐν Ἰταλίᾳ (Paola Lombroso), ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Γερμανίᾳ (Ament, Meumann, Stumpf, W. Stern, Gaupp, Weiss, Th. Ziehen, K. Bühler, Giese, K. Groos, Ch. Bühler) ἐν Ἑλβετίᾳ (Ernst Schneider).

(1) Ὅρα σχετικῶς: «Ludwig Altmann. Das Jugendgerichtsgesetz. Wien. 1929» σ. 1.

(2) Ἐκ τῆς ἀγγλικῆς καὶ ἀμερικανικῆς βιβλιογραφίας «Paul W. Tappan. Juvenile Delinquency. New York, Toronto, London. 1949», «Kate Friedlander. The psychoanalytical approach to Juvenile Delinquency. London. 1949», «Margery Fry, M. Grünhut, Hermann Mannheim, Wanda Grabinska καὶ C. D. Rackham. Lawless Youth. London. 1947», «Sir Leo Page. The young Lag. London. 1949», «John A. F. Watson. The Child and the Magistrate. London. 1950».

Ἐν Ἀμερικῇ τὰ δικαστήρια ἀνηλίκων, αἱ ὑπηρεσίαι προνοίας ὑπὲρ τῶν ἀνηλίκων καὶ αἱ ὑπηρεσίαι υγείας τῶν ἀνηλίκων ἀποτελοῦσι τοὺς τρεῖς μεγάλους κλάδους τῆς προστασίας τῆς νεότητος. Εἰδικώτερον τὰ δικαστήρια ἀνηλίκων ἀποσκοποῦσιν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν κοινωνικῶν δυσχερειῶν προσαρμογῆς καὶ τὴν ἀναπλαστικὴν ἀγωγὴν. Ὡς σκοπὸς τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων ἐτέθη οὐχὶ ἡ ἐξακρίβωσις, ἐὰν ὁ παῖς ἐξετέλεσε ἀξιόποινόν τινα πρᾶξιν, ἀλλ' ἐὰν ἡ διαγωγὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ κατὰστασις αὐτοῦ (οἰκογενειακὴ σχολικὴ, ἐπαγγελματικὴ κλπ.) ἀπαιτῶσιν εἰδικὴν μέριμναν ἐκ μέρους τοῦ κράτους.

ἀπὸ χαρακτῆρος εἶναι ζήλωται τῶν ἀντιρρήσεων καὶ ἀμύντορες τῆς ἀπαισιοδοξίας καὶ τῆς ἀμφιβολίας. Πλὴν πᾶσαι αἱ τοιαῦται ἀντίθετοι ἐνέργειαι ὡχρί-ασαν, τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων ἐπεκταθέντων γοργῶ τῷ βήματι.

III. Καθυστερήσεις ἐν τῇ ἀποδοχῇ τῆς νέας τάξεως ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ ἐφύ-βων ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἐσημειώθη μόνον σποραδικῶς καὶ ἐν ἐλαχίσταις χώραις, δυστυχῶς δὲ μετὰ τὸ αὐτῶν ἀνήκει καὶ ἡ ἡμετέρα χώρα ¹. Διότι ἡ μὲν πρώτη γενναία ἐλληνικὴ νομοθετικὴ ἀπόπειρα ἔτους 1931 ἀπέ-τυχεν, ἐφ' ὅσον ὁ ψήφισθεις ἄξιος πολλοῦ ἐπαίνου νόμος 5098 περὶ δικαστηρίων ἀνηλίκων παρέμεινε νεκρὸς, μηδέποτε ἐφαρμοσθεὶς, ἡ δὲ δευτέρα ἀπόπειρα διὰ τοῦ παρ' ἡμῶν συνταχθέντος νόμου 2135 ἔτους 1939 περὶ ἐκδικάσεως τῶν ἐγκλημάτων τῶν ἀνηλίκων, ἔχουσα χαρακτῆρα σαφῶς προπαρασκευαστικόν, ἦτο ἐξαιρετικῶς πενηγρᾶ. Ἐπομένως κυρίως εἰπεῖν τὸ νέον περὶ ἀνηλίκων ἐγκληματιῶν δίκαιον (Jugendstrafrecht) εἰσῆχθη παρ' ἡμῖν περίπου ἀπὸ διετίας διὰ τῶν νέων ἐλληνικῶν κωδίκων, τοῦ ποινικοῦ καὶ τοῦ τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἀμφοτέρων ἔτους 1950, εἰς τοὺς πρωτοπόρους πρωτοεργάτας τῶν ὁποίων ὀφείλει ἡ ἡμετέρα χώρα εὐγνώμονα ἀναγνώρισιν.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΑΚΥΠΤΟΝΤΩΝ ΕΚ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ

Πλὴν, εἰκότως, ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τοιαύτης νέας νομοθετικῆς τάξεως, ἀνέκυψε πληθώρα προβλημάτων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ θη-ρευομένου σκοποῦ τῆς σωτηρίας τῆς ἤδη ἡθικῶς διεφθαρμένης ἢ καὶ ἀπλῶς ἐν ἡθικῷ κινδύνῳ τελούσης ἐλληνικῆς νεότητος. Περὶ τὰ σπουδαιότερα ἐκ τούτων, οὐσιαστικὰ καὶ δικονομικά, θὰ ἀσχοληθῶμεν εὐθὺς ἀμέσως, ἐμφορῶ-

(1) Ἡ μετάρρυθμιστικὴ κίνησις ἤρξατο ἐν Ἑλλάδι μετὰ τὸν πρῶτον παγκόσμιον πό-λεμον. Ἡ πρώτη ἐκδηλωθεῖσα μέριμνα ὑπὲρ τῶν ἐν ἡθικῷ κινδύνῳ τελούντων νέων ἀφ' ὧν εἰς τοὺς ἀνηλίκους φυγοπόνους ἐπαίτας καὶ ἀλήτας. Ἐν ἔτει 1922 ἡναγκάσθη ἡ Ἑλλάς, ἀντι-μετωπίσασα τὴν μικρασιατικὴν κατὰστροφὴν, νὰ λάβῃ εἰδικὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν ἀπροστατεῦ-των προσφυγοπαίδων (μετὰ τῆς τοιαύτης προστασίας συνέδρεσε τὸ ὄνομα τοῦ ὁ Ν. Πλα-στήρας). Σὺν τῷ χρόνῳ ἡ ὑπὲρ τῆς νεότητος κίνησις ἤρξατο ὑποστηριζομένη ὑπὸ διαφό-ρων ὁργανώσεων φιλανθρωπικῶν, ἐν αἷς ἐπρωτοστάτουν ἐπίλεκτοι γυναῖκες. Ἐπὶ ὑπουρ-γείας ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Τσιτσικλῆ (1924), γενικοῦ γραμματέως ὄντος Γ. Μαριδάκη, ἐγένετο ἀπόπειρα ἰδρύσεως εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων διὰ τῆς διοικητικῆς ὁδοῦ καὶ ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἰσχύουσας νομοθεσίας, πλὴν ὅμως δὲν ἐπέτυχε. Ἀργότερον ὁ εἰσαγ-γελεὺς ἐφετῶν Α. Ῥηγανίκης ἐξεπόνησε τὸ σχέδιον τοῦ νόμου 5098 περὶ δικαστηρίων ἀνηλίκων ἔτους 1931. Νέα κίνησις ἐδημιουργήθη ἐπὶ ὑπουργίας ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ἀ-γιδος Ταμπακοπούλου, προϋσταμένου τῆς διευθύνσεως μελετῶν ὄντος II. Βάλληδα καὶ συνεργάτου προϋσταμένου τοῦ ποινικοῦ καὶ σωφρονιστικοῦ τμήματος μελετῶν τοῦ Ἱ. Πα-παζαχαρίου. Ἐκτοτε ἡ κίνησις προωθήθη ὑπὸ τοῦ προϋσταμένου τοῦ τμήματος ἀνηλίκων ἐν τῷ ὑπουργείῳ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης Ἱ. Βεργοπούλου καὶ ἀργότερον καὶ τῶν Ζαχαρόλα καὶ Θεοδωράκη, τελευταίως δὲ καὶ τῆς κυρίας Μαυρομμάτη.

μενοι ὑπὸ τῆς ἀγαθῆς ἐλπίδος ὅτι θὰ παράσχωμεν, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν εἰδικῶν ἡμῶν ἐπιστημονικῶν δυνάμεων, ἴσως ὁρθῶς ὀδηγοῦς γραμμὰς πρὸς τοὺς διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἀρμοδίους. Ἄς λάβωμεν δὲ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὁρθὴ ἀντιμετώπισις τῶν συναφῶν προβλημάτων παρουσιάζει σήμερον ἐπείγουσαν μορφήν ἐν ὅψει τῆς ἐκ τοῦ πολέμου, τῆς κατοχῆς, τῶν κινημάτων τῶν συμμοριτῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως προκληθείσης δυσμενοῦς ἐπιδράσεως ἐπὶ τὴν νέαν ἐλληνικὴν γενεάν. Πάντως ἐκ τῶν λεχθέντων οὐδαμῶς ἐπιθυμοῦμεν ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς νὰ παρεξηγηθῶμεν ὅτι συντασσόμεθα τυχὸν πρὸς τὰς πολλὰς ὅθεν ἀφορμωμένως Ὁρηνωδίας¹ περὶ διαρκῶς αὐξανομένου δῆθεν «μεγίστου κύματος ἐγκληματικότητος καὶ διαφθορᾶς», πολλῶν δὲ μᾶλλον, ἐφ' ὅσον δὲν ἐπικουρούμεθα ὑπὸ σχετικῶν στατιστικῶν στοιχείων. Βεβαίως ἐξαπελύθησαν ἐκ τῶν ρηθεισῶν καταστάσεων ποικίλα δεινὰ ὕλικῆς καὶ ἡθικῆς φύσεως, οὐχ' ἥττον ὅμως δὲν πρόκειται περὶ καταστροφῆς, διότι ὁ ὕγινης ὁργανισμὸς τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας ἀντέταξεν ἤδη καρποφόρον ἀντίδρασιν.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ² ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΙΝΙΚΗΝ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ³

I. Ἀναφερόμεθα ἐν πρώτοις εἰς τὸν κύκλον τῶν ἀνηλίκων, εἰς

(1) Αἱ Ὁρηνωδαὶ προάγονται δυστυχῶς ὑπὸ ἐνίαν ἐφημερίδων, αἵτινες χάριν προσελκύσεως ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ ἀναγράφουσιν συστηματικῶς πᾶν ἂν τὴν Ἑλλάδα ἐπισυμβαῖν ἐγκλημα, συνοδεύουσαι τὴν περιγραφὴν δι' εἰκονογραφίῶν καὶ συνταρακτικῶν τίτλων. Κατακριτέα ἐξ ἐτέρου καὶ ἡ ἐξ ἀντιπολιτευτικῶν διαθέσεων ἀντίδρασις διαφόρων ἐφημερίδων κατὰ τῆς σωτηρίας ἀπαγορεύσεως ἐκ μέρους τῶν ἀνακριτικῶν ἀρχῶν τῆς ἀναγραφῆς ἐκκρεμυστῶν ἐνώπιον τῆς ἀνακρίσεως ὑποθέσεων, ὡς δῆθεν ἀντισυνταγματικῆς, καὶ ὁ καταργήσεως τὴν ἐλευθεροτυπίαν. Φρονοῦμεν ὅτι ἡ μὲν προσέλευσις ἀναγνωστῶν διὰ τῆς συστηματικῆς ἀντιδράσεως κατὰ πάσης κρατικῆς δράσεως, ἀλλὰ νὰ ἀφορμᾶται ἀφ' ὕψλης ἀντικειμενικῆς πνοῆς καὶ σχολαστικῆς ἀμεροληψίας. Πᾶσα ἀντίθετος τακτικὴ τῶν ἐφημερίδων εἶναι ταπεινὴ καὶ ἀντικοινωνικὴ, μὴ συμβιβαστὴ πρὸς τὸν ἀνωτέρας πνοῆς ὕψλῶν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς διαπαιδαγωγήσεως, ὃν ὀφείλει νὰ θηρεύῃ ἡ δημοσιογραφία. Πεποίθαμεν ὅτι ἡ παρὰ τῇ Παντείῳ σχολῇ δημιουργία τοῦ ὑπὸ τοῦ ὁργανισμοῦ αὐτῆς προβλεπομένου «δημοσιογραφικοῦ τμήματος» θὰ ἀνυψώσῃ τὴν ἐλληνικὴν δημοσιογραφίαν πρὸς ἀνωτέρας κατευθύνσεις.

Τὴν Ὁρηνωδίαν περὶ «παμμεγίστου κύματος ἐγκληματικότητος» ἐπηύξησε καὶ ἡ θεωρητικῶς διαφημισθεῖσα πρωτοβουλία τοῦ ὑπουργείου ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης περὶ μελέτης τῶν αἰτίων τούτου καὶ καταστρώσεως προγράμματος καταπολεμήσεως.

(2) Ἑλλην. ποινικὸς κώδιξ ἀ. 4 § 2, ἀ. 13 περ. β', ἀ. 18 ἐδ. δεύτερον, ἀ. 51 § 1, ἀ. 54, ἀ. 83, ἀ. 94 § 1, ἀ. 97, ἀ. 114 περ. γ', ἀ. 118 § 2 καὶ 4, κεφ. Η' ἀ. 121-133, ἀ. 303, ἀ. 304, ἀ. 305, ἀ. 312, ἀ. 324, ἀ. 328, ἀ. 329, ἀ. 339, ἀ. 340, ἀ. 342, ἀ. 343, ἀ. 344, ἀ. 345, ἀ. 346, ἀ. 347, ἀ. 349, ἀ. 351, ἀ. 352, ἀ. 354, ἀ. 358, ἀ. 359, ἀ. 360, ἀ. 378, ἀ. 403, ἀ. 409, ἀ. 410, ἀ. 469, ἀ. 473 ἀρ. 21, 49, 50.

(3) Ἑλλην. κώδιξ ποινικῆς δικονομίας, ἀ. 1 περ. γ', ἀ. 4 § 2 περ. α' ἐδ. δεύ-

οὓς ἀφορῶσι τὰ θεσπιζόμενα ὑπὸ τῶν ἄρθρων 122 καὶ 123 ποινικοῦ κώδικος ἀναρμοφωτικά καὶ θεραπευτικά μέτρα. Δυστυχῶς ὁ κώδιξ περιορίζει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν τοιούτων μέτρων μόνον ἐπὶ τῶν ἐγκληματησάντων ἀνηλίκων, καὶ δὴ τῶν ἀγόντων ἡλικίαν ἀπὸ 7-17 ἐτῶν. Θὰ ἔδει, καθ' ἡμᾶς κριτάς, νὰ διευρυνθῇ νομοθετικῶς ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἐν λόγῳ μέτρων ἀπὸ δύο ἀπόψεων, ἥτοι:

α') Νὰ ἐπεκταθῇ ἡ ἀναμορφωτικὴ καὶ θεραπευτικὴ εὐεργετικὴ δρᾶσις τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων καὶ ἐπὶ τοὺς μήπω ἐγκληματήσαντας, ἀλλ' ἀπλῶς ἐν ἡθικῷ κινδύνῳ τελοῦντας ἀνηλίκους, ἐφ' ὅσον αἱ περιπτώσεις ἡθικοῦ κινδύνου συνιστῶσι κοινωνικὴν παθολογικὴν κατὰστασιν, ἥτις, μὴ ἐγκαίρως προλαμβανομένη, ἐξωθεῖ πρὸς πᾶσαν σκρίαν ἀνηθικότητα, τ. ἑ., ἐγκληματικότητα, ἢ ἄλλην¹.

β') Νὰ ἐπεκταθῇ ἡ παιδαγωγικὴ εὐεργετικὴ δρᾶσις τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων ἀπὸ ἀπόψεως ἡλικίας, ἥτοι ἐξ ἑνὸς μὲν πρὸς τὰ κάτω τῶν 7 ἐτῶν παιδίᾳ, ἐφ' ὅσον καὶ ταῦτα δύνανται νὰ διαβιώσιν ἐν ἀνηθικῷ περιβάλλοντι καὶ ἐφ' ὅσον ἀπὸ ἄλλης πλευρᾶς, τοῦλάχιστον κατὰ τὴν δόξαν ὠρισμένων σχολῶν ψυχολογίας, τὰ σπέρματα τῆς διαμορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀνθρώπων ἀνάγονται πολλαχῶς εἰς βιώματα τῆς προσχολικῆς παιδικῆς ἡλικίας², ἐξ ἑτέρου δὲ πρὸς τοὺς ἄνω τῶν 17 ἐτῶν νέους μέχρις αὐτοῦ τοῦ 25ου ἔτους, ἐφ' ὅσον, ὡς δεικνύεται ἐκ τῶν σχετικῶν στατιστικῶν, οἱ κίνδυνοι τῆς ἡθικῆς διαφθορᾶς τῶν ἀνθρώπων παρουσιάζονται ἡρῶς ἐννοεῖται κατὰ τὴν ἐν λόγῳ φάσιν τῆς ἡλικίας τῶν, ἥτοι ἀπὸ 17 μέχρις 25 ἐτῶν³, ὅποτε περίπου ἐπέρχεται καὶ ἡ βιολογικὴ (οὐχὶ ἡ νομικὴ) ἐνηλικίωσις τοῦ ἀτόμου. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὑπολαμβάνομεν ὡς ἐσφαλμένην τὴν τάσιν ἐνίων ἐλλήνων, προσερχομένων ἐκ τοῦ δικαστικοῦ καὶ εἰσαγγελικοῦ

περὶ, ἀ. 7, ἀ. 12 § 3, ἀ. 27 § 1 ἐδ. δεύτερον, ἀ. 33 § 3 ἐδ. δεύτερον, ἀ. 82 § 2, ἀ. 112 περ. 2, ἀ. 113, ἀ. 114 περίπτ. 1 περίπτ. γ', ἀ. 115, (ἀ. 119), ἀ. 130 § 3 καὶ 4, ἀ. 137 § 1 ἐδ. δεύτερον περ. β', ἀ. 150 ἐδ. δεύτερον, ἀ. 155 § 1 ἐδ. δεύτερον, ἀ. 156 § 1 ἐδ. πρῶτον, ἀ. 188 περ. α', ἀ. 221 περ. α', ἀ. 222 ἐδ. τρίτον, ἀ. 226 § 2, ἀ. 239 § 2 ἐδ. δεύτερον καὶ τρίτον, ἀ. 293, § 2, ἀ. 305 § 1, ἀ. 316 § 1, ἀ. 329 § 1 ἐδ. δεύτερον, ἀ. 343 ἐδ. τρίτον, ἀ. 466 § 1 ἐδ. δεύτερον, ἀ. 486 περ. γ', ἀ. 488 περ. β' καὶ γ', ἀ. 489 § 1 περ. δ', ἀ. 490, ἀ. 555 § 1 περ. α', ἀ. 556 περ. α', ἀ. 557, ἀ. 559, ἀ. 560, ἀ. 574 § 1 περ. γ', ἀ. 585 § 1.

(1) Σώφρων κρατικὴ πολιτικὴ εἶναι ἡ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν πρόληψιν τῆς ἡθικῆς διαφθορᾶς, ἥτις εἶναι καὶ ἡ πλεόν ἀποτελεσματικὴ, καὶ οὐχὶ ἡ ἀναμονὴ ἐκδηλώσεως τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως πρὸς ἐκ τῶν ὑστέρων κατὰστατικὴν ἐπέμβασιν. "Ορα καὶ «Németh Péter. Διαλέξεις περὶ δικαστηρίων καὶ ιδρυμάτων δι' ἀνηλίκους. Ἀθῆναι. 1940» σ. 7.

(2) Α. χ. κατὰ τὴν ἀτομικὴν ψυχολογίαν («Δημητρίου Ἰ. Μωραΐτου. Ἡ ἀτομικὴ ψυχολογία. Ἀθῆναι. 1947» σ. 8) ἡ κατὰ τὴν σχολὴν τῆς ψυχχανάλυσεως («Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ ψυχχανάλυσις καὶ αἱ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς εἰς τὴν ἀγωγὴν. Ἀθῆναι. 1928» σ. 131 ἐπ.).

(3) Πρβλ. καὶ «Κωνστ. Γ. Γαρδικα. Ἑγκληματολογία. Τόμος Β'. Τεῦχος Α'. Ἀθῆναι. 1947» σ. 68 ἐπ. περὶ ἡλικίας, ἰδίως καὶ σ. 72.

κόσμου, πρὸς καταβίβασιν τῶν ὁρίων τῆς ποινικῆς ἀνηλικιότητος κάτω τοῦ 17ου ἔτους ¹, καθ' ἣν στιγμήν ἡ διεθνὴς ἐπιστημονικὴ φορὰ βαίνει πρὸς ὅλως ἀντίθετον κατεύθυνσιν. Τέλος συνιστῶμεν σχετικὴν τροποποίησιν καὶ τοῦ ἄρθρου 125 τοῦ ποινικοῦ κώδικος περὶ διαρκείας τῶν καταγνώσθέντων μέτρων, περιοριζομένων δυστυχῶς μόνον μέχρι τοῦ 21ου ἔτους.

II. Χωροῦντες περαιτέρω ἐπὶ τὴν σπουδὴν τοῦ κύκλου τῶν ὑπὸ τῶν ἄρθρων 122 καὶ 123 ποινικοῦ κώδικος καθοριζομένων μέτρων ἀναμορφώσεως καὶ θεραπείας πιστεύομεν εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς συμπληρώσεως ἀμφοτέρων.

A'. Προσδοκῶντες ἐντεῦθεν ὠφέλειαν θετικὴν προτείνομεν προσθήκην ἰδίως τῶν ἀκολουθῶν ἀναμορφωτικῶν μέτρων :

α') Τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀνηλίκου ὑπὸ τὴν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τοῦ σχολείου ². Τοῦτο δ' ἀπὸ συμῶνους τὸ μὲν πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν νομοθεσίαν (γερμανικὴν, ἐλβετικὴν, οὐγγρικὴν ἢ ἄλλην), τὸ δὲ πρὸς

(1) Ἀποτέλεσμα τῆς τάσεως ταύτης εἶναι ἡ καταβίβασις εἰς τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς ποινικῆς ἀνηλικιότητος ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις διεμόρφωσε τὸ τελικὸν σχέδιον τοῦ νέου ἑλληνικοῦ ποινικοῦ κώδικος ἔτους 1950, τοῦ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ποινικοῦ κώδικος ἔτους 1940 θεσπισθέντος ὁρίου τοῦ συμπληρωμένου 18ου ἔτους.

(2) Ἑλβετικὸς II. K. Z. 87 (Schularrest), γερμανικὸς Jugendgerichtsgesetz 1923 § 7 (Ueberweisung in die Zucht der Schule).

Τὸ σχολεῖον δικαιοῦται νὰ ἐπιβάλλῃ εἰδικὰς σχολικὰς ἀμειβάς καὶ εἰδικὰς σχολικὰς ποινὰς (Schulstrafen). Αἱ τελευταῖαι εἶναι παιδαγωγικαὶ ποιναὶ ἐν τῷ κύκλῳ τῆς σχολικῆς τάξεως καὶ τοῦ σχολικοῦ κανονισμοῦ, καταγινώσκονται δὲ καὶ ἐκτελοῦνται ὑπὸ τοῦ παιδαγωγοῦ. Συνίστανται εἰς: α') νοθεσίαν καὶ ἐπίπληξιν, β') ἀπειλὴν αὐστηρᾶς ποινῆς, γ') στέρησιν ἀπολαύσεων, δ') ἐργόποιον, ε') ποινὰς κατὰ τῆς τιμῆς, στ') σχολικὸν περιορισμὸν, ζ') σχολικὴν ἀποβολὴν καὶ η') σχολικὴν σωματικὴν ποινὴν (ἡ ἀξία τῆς τελευταίας ταύτης μεγάλως ἀμφισβητεῖται). Οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἀτομικῆς ψυχολογίας ἀποκρούουσι πλήρως τὰς σωματικὰς ποινὰς, διότι αὗται δημιουργοῦσι παρὰ τῷ μαθητῇ ἀποθάρρυνσιν, ἥτις ἀποτελεῖ πηγὴν πάσης ἀνθρωπίνης ἐκτροπῆς. Μετὰ τοῦ σχολείου συνεργάζεται ὁ σχολίατρος (συνδυασμὸς ἀγωγῆς καὶ ὑγιεινῆς) καὶ ὁ σχολικὸς ψυχολόγος (Schulpsychologe) (πρόκειται περὶ μιᾶς προσωπικότητος, ἥτις ἔχει εἰδικὰς ψυχολογικὰς καὶ ψυχοπαιδαγωγικὰς γνώσεις καὶ πρόσφορον ἰδιοφυῖαν καὶ ἥτις συνεργάζεται ἐν τῇ σχολικῇ ζωῇ ἐπὶ περιπτώσεων ψυχολογικῶν δυσχερειῶν). Τὸ σχολεῖον κέκληται, ὅπως, πλὴν τῶν διὰ τὴν διδασκαλίαν προοριζομένων μέσων καὶ ἐγκαταστάσεων, διαθέτει ἐπιπροσθέτως μέσα καὶ ἐγκαταστάσεις, ὅπως ἐνισχύει τοὺς μαθητὰς ἀπὸ ἀπόψεως ὑγιεινῆς, ἠθικῆς καὶ παιδαγωγικῆς καὶ προφυλάσῃ αὐτοὺς ἀπὸ βλαβῶν. (Συναφῆ τὰ προβλήματα τῶν σχολικῶν παιδικῶν κήπων, σχολικῶν ἐστιατορίων, σχολικῶν λουτρῶν, σχολικῶν γυμναστηρίων, σχολικῶν ἐργαστηρίων, εἰδικῶν τμημάτων πνευματικῶς καθυστερημένων, βοηθητικῶν σχολείων ὀλιγοφρενῶν μαθητῶν, βοηθητικῶν σχολείων ἢ τάξεων διὰ μαθητὰς ραχιατικούς καὶ σωματικῶς ἀναπήρους, τραυματικούς, μῦωπας, τυφλοὺς, βαρυηκούς, κωφαλάλους, σχολείων ἐν ὑπαίθρῳ, σχολικῶν ἐκδρομῶν, σχολικῶν κατασκηνώσεων, σχολικῶν ἱατρείων, σχολικῶν ἀναρρωτηρίων, σχολικῶν σανατορίων, σχολείων ἀνωμάτων, σχολείων ἐργαζομένων μαθητῶν, σχολικῶν ταμιευτηρίων). Τὸ σχολεῖον δεόν νὰ συνεργάζεται στενῶς μετὰ τῆς οἰκογενείας τῶν μαθητῶν. Ὁμοίως τὸ σχολεῖον δεόν νὰ μεριμνᾷ συστηματικῶς καὶ ὑπὲρ τῶν ἀποφοίτων αὐτοῦ διὰ μέτρων ἀναφερομένων εἰς τὴν ὑγίαν

τὰ συναχθέντα ἀρχαῖα ἀποτελέσματα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς πείρας. Ἐν τῇ ἀντιλήψει ἡμῶν ἐπικουρούμεθα καὶ ἐκ τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς δόξης περὶ «παιδαγωγικοῦ σχολείου». Κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦτο δὲν ἔχει ἀποκλειστικὸν σκοπὸν μόνην τὴν μετὰδουσιν ὠφελίμων γνώσεων καὶ δεξιότητων, χρησίμων εἰς τὸν μέλλοντα τῶν μαθητῶν ἐν τῷ ἐλευθέρῳ κοινωνικῷ βίῳ τυχόν τῆς ἐπιβιώσεως ἀγῶνα, ἀλλὰ πρῶτιστον καὶ κύριον σκοπὸν ἔχει ὡσαύτως τὴν διὰ σκοπίμου ἐπιλογῆς καὶ χρήσεως προσφύρων μέσων ἀγωγῆς διαμόρφωσιν ἐναρέτου χαρακτῆρος καὶ ἐμψύσῃσιν εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τῶν τροφίμων εὐγενεστάτων συναισθημάτων, ἀποκαλυπτόντων πρὸ τῶν ὁμμάτων αὐτῶν ὀρίζοντας ὑψηλῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν διαφερόντων.

β') Τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀντλήκου ὑπὸ τὴν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τῆς ἐκκλησίας¹. Τοῦτο δέ, διότι ἡ χριστιανικὴ ἀγωγή, ἐνέχουσα θησαυροὺς δυνάμεων, εἶναι ἐπιτηδεῖα, ἐφ' ὅσον πάντως δὲν ἐξικνεῖται

(φέρ' εἰπεῖν πρόνοια ἀναρρώσεως ἐξ ὑπερκοπώσεως), εἰς τὴν ἀγωγήν (φέρ' εἰπεῖν παρακολούθησις φιλικῆ τῶν ἀποφύτων ἐκ τοῦ σχολείου ἐν τῇ ἐλευθέρῳ ζωῇ πρὸς καθοδήγησιν καὶ πρὸς ἀποφυγὴν κινδύνων ἠθικῆς) καὶ εἰς τὴν ἐπάγγελμα (φέρ' εἰπεῖν ὀργάνωσις ὑπηρεσίας ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ παρ' ἐκάστῳ σχολείῳ).

Ὅρα μ. ἄ. «Εἰμ. Ν. Λαμπδαρίου. Σχολικὴ ὑγιεινὴ. Ἀθῆναι. 1928», «Πρακτικὰ πανελληνίου συνεδρίου προστασίας μητρότητος καὶ παιδικῶν ἡλικιῶν ἔτους 1930», ἰδίως σ. 107 ἐπ. περὶ προστασίας τῆς σχολικῆς ἡλικίας, «Α. Ζαμαρίου. Θεμελιώδεις ἀρχαὶ τῆς παιδευτικῆς διδασκαλίας. Κωνσταντινουπόλις. 1902», «Κ. Θύμη. Τὸ παιδαγωγικὸν σχολεῖον τῆς ἐποχῆς μας. Τεύχος 2. Κέρκυρα. 1940», «Πρακτικὰ συνεδριάσεων 1931 ἀνωτάτου ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου», «Heinrich Hanselmann. Einfuehrung in die Heilpädagogik. Zürich. 1946», «Johannes Friedrich. Dürr. Das griechische Unterrichtsweisen. Leipzig. 1910», «Max Mehner. Fortbildungsschulkunde. Leipzig. 1912», «Hermann Südhof. Das Berufs- und Fachschulwesen in Deutschland. Frankfurt am Main. 1936», «Α. Δελμούζου. Τρία χρόνια δάσκαλος. Ἀθῆναι. 1914», «Κ. Ἰ. Παπαζαχαρίου. Ἡ ἐκπαίδεσις ἐν τῇ ξένη. Ἀθῆναι. 1934», «Ludwig Osthelder. Das bayrische Schulbedarfsgesetz. München. 1938».

Ὁ Németh Péter αὐτόθι σ. 125 ἀναφέρει ὅτι, ἐν τῇ ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ἀσκήσει τῶν καθιόντων του ὡς δικαστοῦ ἀντλήκων ἐν Οὐγγαρίᾳ, ἐπέζητησε συστηματικῶς σύνδεσμον μετὰ τῶν ὑπηρεσιῶν δημοσίας ἐκπαίδευσως καὶ εὗρεν εἰς ταύτας μεγίστην προθυμίαν, κατανόησιν καὶ ἐκτεταμένην βοήθειαν.

(1) «Δημ. Γ. Πανχυιωτοπούλου. Ἡ χριστιανικὴ ἀνατροφή. Ἀθῆναι. 1940», «Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου. Ἡρώιδες τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἀθῆναι. 1949», «Eivind Berggrav. Ἡ ψυχικὴ πηγὴ τῆς θρησκείας. Μετάφρ. καὶ εἰσαγωγή Ν. Ἰ. Λούβαρι. Ἀθῆναι. 1946», «Στ. Α. Νικολαΐδης. Ὁ Ναζωραῖος. Ἀθῆναι. 1940», «Τοῦ αὐτοῦ. Πίστις καὶ ζωή. Ἀθῆναι. 1936», «Εὐ. Δ. Θεοδώρου. Ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἀθῆναι. 1950».

Εὐρὸς στάδιον διανοίγεται εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν διὰ τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς νεότητος :

α') Δραῖσις τοῦ ἱερέως ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἐνορίᾳ οἰκούντων ἑλληνοπαίδων (πάλη κατὰ τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας, ἀνακλινύς τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀθλιότητος, κατηχητικὸν σχολεῖον, ὀργάνωσις χριστιανικῶν συλλόγων τῶν νεανίδων καὶ τῶν νέων, πνευματικαὶ καὶ ἠθικαὶ συμβουλαί, ὑποβόηθις τῆς περιθάλψεως τῶν ἀσθενούντων, τῶν σωματικῶς ἀνα-

μέχρι θρησκομανίας, ἵνα δώσῃ ἀκμαίαν ὥθην εἰς τοὺς ἐν ἡθικῇ καταρρέουσι. εὐρίσκομένους ἐλληνοπαίδας πρὸς ζωογόνον πτῆσιν ἐπὶ ψυχικὴν ἀνάπλασιν. Ἐν συναφείᾳ ὑφείλομεν νὰ ἐξάρωμεν καὶ τὸ βαθύ ἡθικὸν περιεχόμενον τῆς περιφήμου ἐλληνικῆς «Διακηρύξεως τῆς Χριστιανικῆς ἐνώσεως ἐπιστημόνων» ἔτους 1946, ἥτις ἐπέζητησε νὰ θεμελιώσῃ καὶ τὴν γενικωτέραν ἀνοικοδόμησιν τῆς Ἑλλάδος «μετὰ τὰ ἐρείπια τοῦ πολέμου, τῆς κατοχῆς καὶ τῆς μαύρης δουλείας» ἐπὶ χριστιανικῶν ἀξιολογήσεων¹.

Ἄλλ' ἡ θέσπισις τῶν μέτρων τῆς τοποθετήσεως τῶν ἡθικῶς κινδυνεύοντων ἀνηλίκων ὑπὸ τὴν ὑπεύθυνον ἐπιμέλειαν τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐνδείκνυται καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἐλληνικῆς πραγματικότητος, ἐν ὅψει τῆς αὐθεντίας τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ διδασκάλου ἐν τῇ ζωῇ τοῦ ἐλληνικοῦ χωρίου.

γ) Τῆς τοποθετήσεως τοῦ ἀνηλίκου παρ' ἐντίμῳ οἰκογενείᾳ². Τοῦτο δ' ἀπὸ συμφώνου καὶ πρὸς τὴν ἀλλοδαπὴν νομοθεσίαν, φέρ' εἶπεῖν τὴν

πῆρων, τῶν τυφλῶν, τῶν κωφαλάλων, ἐπιληπτικῶν ἢ ὕποσδήποτε πασχόντων παιδιῶν κλπ., μέρημινα ὑπὲρ τῶν κρατουμένων ἀνηλίκων, ὑπὲρ τῶν ἐν ἡθικῷ κινδύνῳ εὐρίσκομένων νέων καὶ νεανίδων, πρόνοια ὑπὲρ τῶν μητέρων, σχολεῖον κυριακῆς, παιδικὴ ἐκκλησιαστικὴ λειτουργία,

β') Ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα (ἐκκλησιαστικὰ ὄρφανοτροφεῖα, ἐκκλησιαστικὰ παιδικὰ καὶ πόλεις, ἐκκλησιαστικὰ ἀναρρωτήρια διὰ παιδία, ἐκκλησιαστικοὶ παιδικοὶ κῆποι, ἐκκλησιαστικὰ νηπιαγωγεῖα, ἐκκλησιαστικὰ παιδικὰ ὑπνωτήρια, ἐκκλησιαστικοὶ σταθμοὶ πρώτων κοινωνικῶν βοθηθῶν πρὸς παιδία, ἐκκλησιαστικοὶ σταθμοὶ παιδικῆς διημερεύσεως κ.ο.κ.).

Πρβλ. *Verfassung für Rheinland=Pfalz* (1947) Art. 26 : «In den Angelegenheiten der Pflege und Förderung der Familie und der Erziehung der Jugend ist die Mitwirkung der Kirchen, Religions- und Weltanschauungsgemeinschaften und Verbände der freien Wohlfahrtspflege nach Massgabe der Gesetze gewährleistet».

(1) Ἐκδοσις 1946 σ. 400. Ὅρα καὶ περιοδ. Ἀκτίνες.

(2) «Unterbringung in einer anderen Familie». Αὐστρ. Jugendgerichtsgesetz ἔτους 1928 § 3, Γερμ. BGB (1896) § 1666 (Gefährdung der Person des Kindes) : «Unterbringung in einer geeigneten Familie».

Ἐνδιαφέρων ὁ Grundgesetz der Bundesrepublik Deutschlands vom 23. Mai 1949, Art. 6 : «1. Ehe und Familie stehen unter dem besonderen Schutze der staatlichen Ordnung. 2. Pflege und Erziehung der Kinder sind das natürliche Recht der Eltern und die zuvörderst ihnen obliegende Pflicht; über ihre Betätigung wacht die staatliche Gemeinschaft. 3. Gegen den Willen der Erziehungsberechtigten dürfen Kinder nur auf Grund eines Gesetzes von der Familie getrennt werden, wenn die Erziehungsberechtigten versagen oder wenn die Kinder aus anderen Gründen zu verwahrlosen drohen....». *Verfassung für Württemberg-Baden* (1946) Art. 17 § 2 : «Elternlose Kinder, die nicht in einer Familie aufwachsen können, sind im Heime aufzunehmen, die ihnen ein gesundes Familienleben ersetzen sollen». *Verfassung des Landes Baden* (1947), Art. 23 : «Elternlose Kinder, die nicht in einer Familie aufwachsen können, sind im Heime aufzunehmen, die ihnen ein gesundes Familienleben ersetzen können....», *Verfassung für Württemberg=Hohenzollern* (1947), Art. 104 § 2 : «Elternlose Kinder, die nicht in einer Familie untergebracht werden

αὐστριακὴν. Ἰδίως τὸ ἐν λόγῳ μέτρον ἐπιβάλλεται, ὡς ἴσως ὑφίσταται ἀνάγκη ἀντικαταστάσεως τοῦ ἀνεπανορθώτως ἠθικῶς καταρρεύσαντος οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος τοῦ ἀνγλικοῦ. Τὰς ἠθικὰς καὶ εὐγενεῖς ὥραιότητας τοῦ τοιοῦτου μέτρου τῆς οἰκογενειακῆς τοποθετήσεως ἐλάβομεν ἀρορμὴν καὶ ἐν Ἑλλάδι προσωπικῶς, ὅπως διαπιστώσωμεν, εἰδικῶς ἐν ὄψει τῆς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς διασώσεως ἀρκετῶν ἐκατοντάδων ἐγκαταλειμμένων ἐλληνοπαίδων ἐν τῷ πλυσίῳ τοῦ παρ' ἡμῶν ἐπινοηθέντος καὶ θεμελιωθέντος πρωτοτύπου ἐν τῷ κόσμῳ («θεσμοὶ τῶν τεχνητῶν παιδικῶν οἰκογενειῶν» τῆς πρώτης ἰδρυθείσης ἐν Ἑλλάδι Παιδικῆς Πρόλεως Νέας Σμύρνης καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῆς. Ἐν τῷ προκείμενῳ ἔργῳ ἡμῶν ἐπεκουρήθημεν ὑπὸ τῶν σοφῶν καθοδηγήσεων τοῦ εὐρίσκουμένου ἐπὶ κεφαλῆς ἐλλογίμου καθηγητοῦ τοῦ πανεπιστημίου Κ. Γαρδίκου, προσέδρου τῆς ἡμετέρας «ἐταιρίας προστασίας καὶ ἀναπτύξεως τῆς νεότητος», ὡς καὶ ἐκ τῆς πολυτίμου συνεργασίας πλειάδος ἐγκρίτων συμπαραστατῶν φιλάλληλίας.

Β'. Πλὴν τῆς κατὰ τὰ ἄνω συμπληρώσεως τῶν ἀναμορφωτικῶν μέ-

«kennen, werden in Heime aufgenommen, die ihnen die Familie soweit als möglich ersetzen».

Ἡ οἰκογένεια εἶναι ἡ ἐκ τοῦ δεσμοῦ τοῦ γάμου ἀναπτυσσομένη καὶ ὑπ' αὐτοῦ κυρίως ἠθρευομένη κοινότης μεταξὺ γονέων καὶ τέκνων. Ὡς καὶ ὁ γάμος, οὕτω καὶ ἡ οἰκογένεια δὲν ἀποτελεῖ καθαρῶς φυσικὴν, βιολογικὴν ἐκ τῆς γενετηρίου ὁρμῆς ἐκπορευομένην μορφήν ἢ μορφήν ἐκπορευομένην ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης αὐθαιρεσίας, ἀλλὰ ἀξίαν καὶ σκόπιμον κοινότητά ἐντασσομένην ἐν τῇ θείᾳ καὶ ἡθικῇ παγκοσμίῳ τάξει. ἤτις παρὰ πᾶσαν ἱστορικὴν μεταβολὴν τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς (μείζων ἢ ἐλάσσων οἰκογένεια) κέκληται, ὥπως ἐπιτελέσῃ οὐσιωδῶς παρομοίαν ἀποστολήν. Ὡς πρώτος τοιοῦτος σκοπός, περιέχων ὑψίστην ἀξίαν, εἶναι τὸ τέκνον, ἐγκείμενος εἰς τὴν μέριμναν ὑπὲρ τῆς σωματικῆς, ψυχικῆς, πνευματικῆς=ἠθικῆς, θρησκευτικῆς, οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ. Ἡ ἐκπλήρωσις τῆς τοιαύτης τοσοῦτον σπουδαίας διὰ τὸ ἄτομον καὶ τὴν κοινωνίαν ἀποστολῆς συνδέεται πρὸς ὑψίστας ἠθικὰς ἀξίας καὶ ἀξίας πολιτισμοῦ.

Περὶ τῆς οἰκογενειακῆς τοποθετήσεως ὅρα «Κωνστ. Γ. Γαρδικα. Ἑγκληματολογία. Τόμος Β'. Τεύχος Α'. Ἀθῆναι. 1947» σ. 22 ἐπ., 26, 33 ἐπ. (ἡ πρὸς ἀνατροφὴν τοποθέτησις τοῦ παιδὸς παρ' οἰκογενείᾳ), «Τοῦ αὐτοῦ. Αἱ εἰδικαὶ τῶν ἐγκληματιῶν κατηγορίαι καὶ ἡ μεταχείρισις αὐτῶν. Ἀθῆναι. 1951». σ. 180 ἐπ. (Ἡ τοποθέτησις τοῦ ἀνγλικοῦ παρὰ ξένην οἰκογένειαν), 193 ἐπ. (Σύστημα τῶν οἰκογενειῶν) (Τεχνηταὶ παιδικαὶ οἰκογένειαι) «Joseph Beeking. Familien= und Anstaltserziehung in der Jugendfürsorge. Freiburg. 1925», «Paschen. Familie und Familienerziehung. Enz. Hdb. des Kinderschutzes und der Jugendfürsorge. 2. Aufl. Leipzig. 1930» σ. 203, «Paschen. Familiensystem, αὐτόθω» σ. 204/5, «Polligkeit. Familienfürsorge. αὐτόθω» σ. 203/4, «I. Κ. Παπαζαχαρίου, Ἀρθρ. Τεύχος Β'. Ἀθῆναι. 1950» Ἀρ. 1 (Περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ συστήματος ἐν τῇ σωφρονιστικῇ ἐκτελέσει), «τοῦ αὐτοῦ. Οἱ ἀνγλικοὶ ἐγκληματίαι. Τεύχος Β'. Ἀθῆναι. 1934» σ. 173/4, σ. 181 ἐπ., «Herbert Francke. Das Jugendgerichtsgesetz. 3. Aufl. Berlin und München. 1926» σ. 47 ἐπ., «Albert Hellwig. Jugendgerichtsgesetz. Berlin 1923». σ. 203, Π. Σκουριώτη. Ἐκθεσις περὶ τοῦ 9ου διεθνoῦς σωφρονιστικοῦ συνεδρίου τοῦ Λονδίνου τοῦ ἔτους 1925. Ἀθῆναι. 1926» σ. 23/24. «Schuster. Familie. Philosophisches Wörterbuch. 3. Aufl. Freiburg. 1950» σ. 97/98.

τρων ὑπολαμβάνομεν ἐνδεικνυομένην καὶ τὴν ἐπέκτασιν τῶν θεραπευτικῶν, τ. ἔ. πέραν τοῦ μόνου ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 123 ποινικοῦ κώδικος προβλεπομένου θεραπευτικοῦ, ἥτοι τοῦ τῆς παραπομπῆς τοῦ νοσηροῦ ἀνηλίκου εἰς θεραπευτικὸν ἢ ἕτερον κατάστημα. Τὸ θέμα συνδέεται πρὸς τὴν θλιβεράν διαπίστωσιν τῆς ἐκτεταμένης σχέσεως τῆς πάσης φύσεως ψυχροσωματικῆς ἀνεπαρκείας πρὸς τὴν ἐγκληματικότητα, τὴν πορνείαν, τὴν ἀλητείαν, τὴν ἐπαιτείαν καὶ πρὸς οἵανδήποτε ἑτέραν κοινωνικὴν πληγὴν. Οὐδαμῶς ἐπομένως ἄξιον ἀπορίας, ἐὰν οἱ δικασταὶ ἀνηλίκων πάσης χώρας ἔρχωνται συχνάκις εἰς ἐπαφὴν πρὸς νέους, παρουσιάζοντας παντοίας ψυχροσωματικὰς ἀνεπαρκείας, φέρ' εἰπεῖν πρὸς παῖδας ἢ ἐφήβους, κατεχομένους ὑπὸ φοβίας (συχνοτάτης παρὰ τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀσκούσης ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὴν ψυχικὴν ἀνέλιξιν, ὡς καὶ τὴν ἐν γένει ζωὴν), νέους γέμοντας συναισθημάτων κατωτερότητος (ἄτινα, παρουσιάζοντα ἄμετρον ποικιλίαν, δρῶσιν ἐπὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ατόμου ὑποούλως, μὴ ἀντιλαμβανομένου τὴν ὑπὸνόμευσιν), ἀνηλίκους νευροπαθεῖς ἢ ἄλλους ἐγκλειστοὺς ἢ ἐμφορουμένους ὑπὸ ἀμέτρου ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ πείσματος (ὅπερ πείσμα καθιστᾷ δυσχερέστατον τὸ ἔργον τῆς διαπαιδαγωγήσεως), νέους θρασεῖς, νέους ὀκνηροὺς καὶ ἀποστρεφόμενους τὴν ἐργασίαν (τῆς φυγοπονίας ἐξωθούσης τοὺς μὲν ἄρρενας ἐπὶ τὴν ἐπαιτείαν καὶ ἀλητείαν, τὰς δὲ θήλειας, ἐπὶ τὴν πορνείαν), νέους ψευδολόγους, πορειομανεῖς ἢ παρουσιάζοντας ἀνωμάλους καὶ διαστρόφους ὁρμάς, παρουσιάζοντας πρόωρον γενετήριον ὠρίμανσιν, φθονερούς, ὑπολελειμμένους τὴν διάνοιαν, ἀνηλίκους ἐπιληπτοειδεῖς, ἀβούλους ἢ ἑτέρους. Τοιαῦται δ' ἀνθρωπολογικαὶ ἀνορθογραφίαι ἀπαντῶνται παρὰ παντὶ λαῷ, ἅρα καὶ τῷ ἡμετέρῳ. Ὁ ὑποστηριχθεὶς ἰσχυρισμὸς ἐκ μέρους ἐνίων ἐλλήνων συγγραφέων, καθ' ὃν ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἀποτελεῖ προνομιοῦχον φυλὴν, μὴ παρουσιάζουσαν οὐδὲν ποσοστὸν σοβαρῶν ἀνθρωπολογικῶν ἀνεπαρκειῶν, συνιστᾷ ὑπὸ τὸ πρῆσμα τῆς ψυχρᾶς ἀντικειμενικῆς ἐπιστημονικῆς κρίσεως παράδοξον καὶ ἀφελῆ ὑπερβολήν. Τὰ ἐνδεικνύμενα ἐπὶ τῶν διαφορῶν ψυχικῶν νοσημάτων μέτρα ποικίλης φύσεως, μὴ ἐξαντλούμενα εἰς τὴν θεραπείαν ἐν καταστήματι, ὑποδεικνύει ἢ εἰς ὑψίστην ἀκμὴν ἐξελιχθεῖσα καὶ εἰδικὴν ἀπαρτίσασα ἐπιστήμην, πλὴν δυστυχῶς πολλαχῶς ἄγνωστος παρ' ἡμῖν «θεραπευτικὴ παιδαγωγικὴ» (Heilpädagogik) ¹. Ταύτης ὡς διασημότερος ἐκπρόσωπος καὶ ἀκάματος πρωτεργάτης θεωρητέος ὁ ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Ζυρίχης καθηγητῆς ταύ-

(1) «Heinrich Hanselmann. Einführung in die Heilpädagogik. Erlenbach=Zurich. 1946». I. Κατωτερότης τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων (τυφλότης, ἀδυναμία ὁράσεως, κωφασαλία, βαρυκοῖτα, κωφότης). II. Διανοητικὴ κατωτερότης (ἰδιωτία, κρετινισμὸς, μογγολισμὸς) (βλακεία καὶ μωρία) (ἀμβλύνοια). III. Κατωτερότης περὶ τὴν ὁμιλίαν. IV. Δυσχερεῖαι περὶ τὴν ἀγωγὴν (νευροπάθειαι, ἐπιληψία, ψυχοπάθειαι, ὑστερίαι, διαταράξεις ἐν τῷ συναισθηματικῷ πεδίῳ, ἐν τῷ βουλευτικῷ πεδίῳ, ἐπιδράσεις σωματικῶν ἀναπηριῶν, ἐπιδράσεις δυσμενῶν ὄρων περιβάλλοντος, ἐπιδράσεις σφαλμάτων ἀγωγῆς, θρασύτης, ὀκνη-

της Heinrich Hanselmann, *ἀνήκων τύχη ἀγαθῇ εἰς τὴν εὐγενῆ χορείαν τῶν φιλελλήνων*.

III. "Ετερον σύστημα, ὅπερ ἐφηρμόσθη ἤδη μετ' ἐπιτυχίας ἀλλαχοῦ καὶ ὅπερ ὑπολαμβάνομεν ὡς ἐπάναγκες διὰ τὴν καρποφόρον ὁλοκλήρωσιν τοῦ ἀποδοτικοῦ ἔργου καὶ τῶν ἐλληνικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων, ἀνάγεται εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν ἐκ μέρους τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων τοῦ προβλήματος τῆς ἤδη διαφθαρείσης ἢ τῆς ἀπλῶς ἐν ἡθικῷ κινδύνῳ τελοῦσης νεότητος ὡς ἐνιαίου καὶ ἀδιασπάστου ἐν τῇ διαχειρίσει αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη, ὅπως εἰσαγάγωμεν καὶ ἐν Ἑλλάδι, ἔνθεν μὲν ἐπὶ εὐρειῶν βάσεων συγκεκροτημένον κύκλον περιπτώσεων εὐθύνης τῆς οἰκογενείας ἢ ἐτέρων ἐνηλίκων ὑπευθύνων πρὸς ἐπιμέλειαν παίδων ἢ ἐφήβων.

ρία, ψευδολογία καὶ κλοπὴ, γενετήριοι ἀνωμαλίαι). (M. Tramer. Lehrbuch der allgemeinen Kinderpsychiatrie (einschliesslich der allgemeinen Psychiatrie der Pubertät und Adoleszenz). Basel. 1949). (Εἰδικαὶ μορφαί: διαταράξεις περὶ τὰ ἐνστικτα, τὸν συναισθηματικὸν καὶ συγκινητικὸν βίον, τὸν διανοητικόν, τὸν βουλευτικόν, τὸν χαρακτήρα). (Πρακτικῶς σπουδαῖοι τύποι διαγωγῆς: ἐνοῦρησις, ὀνχοφαγία, ψευδολογία, κλοπὴ, ἐμπρησμός, πορνεία, ἐπαιτεία καὶ ἀλητεία, γενικῶς συγκρούσεις). (M. Tramer. Leitfaden der Jugendrechtlichen Psychiatrie. Basel. 1947). (Διαταράξεις ἐν τῇ ἐξελίξει, δυσαρμονία ἀναπτύξεως, ὀλιγοφρένεια, χαρακτηριστολογικαὶ ἀποκλίσεις καὶ διαταράξεις, ἀντικοινωνικότης καὶ ἡθικὴ ἐγκυτάλειψις, νευρώσεις, ψυχικαὶ νόσοι). «'Αρ. 'Α. 'Ασπιώτη. 'Η κρίσις τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας. 'Αθήναι. 1951». ('Η ἐφηβικὴ κρίσις, ποῦ ὀφείλεται ἡ κρίσις, κρίσις κοσμοθεωριακὴ, τί ζητεῖ ὁ ἐφηβος, ἱστορικὴ ἀνασκόπησις), «Τοῦ αὐτοῦ. Τὰ αἰσθήματα μειονεκτικότητος. 'Αθήναι. 1952». ('Η μειονεκτικότης, αἱ συγκρούσεις καὶ τὰ συμπλέγματα μειονεκτικότητος, εἰδικαὶ ἐκδηλώσεις μειωτικῶν αἰσθημάτων καὶ συμπλεγμάτων, θετικὰ μέσα θεραπείας τῆς μειονεκτικότητος), «Τοῦ αὐτοῦ. 'Η ὑγεία, ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἐφήβου. 'Αθήναι. 1952». (Louis Bougier. Médecine et Pédagogie. Paris. 1910), «W. Strohmayer. Ψυχοπαθολογία τοῦ παιδιοῦ, Μετάφρ. "Ελλης Λαμπρίδου. 'Αθήναι. 1925;» (Ψυχιατρία καὶ παιδαγωγικὴ. Γενικὴ αἰτιολογία καὶ προφύλαξις τῆς παιδικῆς νευροπάθειας. Αἱ παιδικαὶ ψυχοπαθολογικαὶ ἰδιοσυγκρασίαι. Νευρασθένεια καὶ χορεία. Θεραπεία. 'Υστερία. Ἐμφυτος ἄνοια. 'Ηθικὴ φρενοπάθεια). (A. Adler. Praxis und Theorie der Individualpsychologie. München. 1924), «Binet et Simon. Les enfants anormaux. Paris. 1918», «Alfred Adler. Ueber den nervösen Charakter. München. 1922», «Gruhle. Die Ursachen der jugendlichen Verwahrlosung und Kriminalität. Berlin. 1912», (Studie zur Frage: Milieu oder Anlage?), «Paul Schmid. Schwierige Kinder und Jugendliche. Zürich. 1943» (φοβία, ἄγχος, συναισθήματα κατωτερότητος, νευροπάθεια, πείσμα, κεκλεισμένη προσωπικότης, θρασύτης, φυγοπονία, ψευδολογία, ροπὴ πρὸς κλοπὴν, ζηλοτυπία), «Δημητρίου Γ. Μωραΐτου. 'Η ψυχανάλυσις καὶ αἱ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς εἰς τὴν ἀγωγὴν. 'Αθήναι. 1928), «Erich Neumann. Tiefenpsychologie und Neue Ethik. Zürich. 1949», «Stefan Zweig. 'O Freud καὶ ἡ Ψυχανάλυσις. Μετάφρ. Α. Γαληνοῦ. 'Αθήναι. 1938», «Alfred Adler. Ἀνθρωπογονωσία. Μετάφρ. Γ. Ν. Παλαιολόγου. "Εκδ. β'. 'Αθήναι. 1948», «C. G. Jung. Εἰσαγωγή στὴν ἀναλυτικὴν ψυχολογία. Μετάφρ. Κ. Μερανίου καὶ Μ. Ζωγράφου. 'Αθήναι. 1950», «Δ. Γ. Μωραΐτου. 'Η ἀτομικὴ ψυχολογία. 'Αθήναι. 1947», «Δ. Γ. Μωραΐτου. 'Η πρακτικὴ τῆς ἀτομικῆς ψυχολογίας. 'Αθήναι. 1940» καὶ πλεῖσται ἄλλαι συγγραφαί. "Ορα καὶ «'Α. 'Α. 'Ασπιώτη. 'Ο ἐφηβος καὶ ἡ παιδεία. 'Αθήναι. 1952».

ἰσάκεις οἱ πρῶτοι γίνονται καθ' οἷονδήποτε τρόπον παραίτιοι τῆς μεταστάσεως τῶν δευτέρων εἰς κατὰστασιν ἡθικοῦ κινδύνου ¹, ἔνθεν δὲ τὸν ἄξιον παντὸς ἐπαίνου θεσμὸν τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ ², φορέως παντοίων καρποφόρων δικαιωμάτων, ἀμφοτέρων δὲ τῶν κατευθύνσεων τὴν διαχειρίσιν νὰ ἀναθέσωμεν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὰς γεῖρας τοῦ δικαστοῦ ἀνηλικίαν.

Ἀναφερόμενοι ἐν πρώτοις εἰς τὰ τῆς εὐθύνης τῶν ἀγγλικῶν, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 360 ποινικοῦ κώδικος ἔγκλημα τῆς παραμειλίσεως τῆς ἐποπτείας ἀγγλικοῦ, ἐρειδόμενον ἐπὶ στενῶν βάθρων, καταλείπει ἀκαλύπτους πλείστας ἐτέρας περιπτώσεις σημαντικὰς διὰ τὴν ἠθικὴν ζωὴν τῶν νέων. Κατέναντι δὲ τῶν ἐν λόγῳ περιπτώσεων συνιστῶμεν, ὅπως χορηγηθῶσι τῷ δικαστῇ ἀγγλικῶν ποικίλα εἰς εἶδος δικαιώματα, ἵνα δύναται οὗτος νὰ ἀντιμετωπίσῃ πᾶσαν ἀντιξοότητα ἐν τῇ ἠθικῇ ζωῇ τοῦ ἀγγλικοῦ, φερ' εἰπεῖν τὸ δικαίωμα τῆς μεσολαβήσεως πρὸς συμβιβασμὸν ἐν περιπτώσει διαστάσεως τῶν γονέων, τὸ δικαίωμα τοῦ καθορισμοῦ τῆς τύχης τῶν τέκνων ἐν περιπτώσει διαζυγίου, καὶ δὴ, ἀσχέτως ὑπαιτιότητος, τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιβολῆς πειθαρχικοῦ προστίμου κατὰ τῶν ἐπιλησμώνων τῶν καθηκόντων τῶν γονέων ἢ ἐτέρων ἀσκούντων ἐπὶ τοὺς νέους οἰκογενειακὴν ἢ ἄλλην ἐξουσίαν, τὸ δικαίωμα τῆς ἐκ τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας ἀπομακρύνσεως τοῦ τέκνου, ὀριστικῆς ἢ προσωρινῆς, ἐν περιπτώσει ἠθικῆς διακινδυνεύσεως αὐτοῦ, τὸ δικαίωμα τῆς ἀφαιρέσεως ἢ τοῦ περιορισμοῦ δικαιωμάτων τῶν γονέων, μέχρις ἐκπτώσεως καὶ αὐτῆς τῆς πατρικῆς ἐξουσίας³, ἀσχέτως ὑπαιτιότητος καὶ μόνον χάριν ἐξασφαλίσεως τῆς ἀληθοῦς ἠθικῆς εὐημερίας τῶν τέκνων καὶ ἐνδεχομένως καὶ διάφορα ἕτερα τούτοις ἀνάλογα δικαιώματα. Κατὰ τὸν πρὸ δωδεκαετίας, ἐν ἔτει 1939, διδάξαντα ἐν Ἑλλάδι Οὐγγρον ἀρεοπαγίτην καὶ πρόεδρον τῆς διεθνοῦς ἐνώσεως δικαστῶν ἀγγλικῶν Németh Péter, διακονήσαντα συνεχῶς ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν ὀλόκληρον εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ δικαστοῦ ἀγγλικῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως καὶ προκαλέ-

(1) Διαφέρουσα καὶ ἡ § 8 τοῦ αὐστριακοῦ Jugendgerichtsgesetz τοῦ 1928 περὶ ποινικῆς εὐθύνης ἐνηλίκων γενομένων παραιτίων μὴ ἐφαρμογῆς μέτρου κατ' ἀνγλικού, διαταχθέντος ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων. Πρβλ. καὶ νόμον 5098 (1931) ἀ. 20 καὶ 21.

(2) Περί τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ «Κωνστ. Γ. Γαργάλα. Ἐγκληματολογία. Τόμος Β'. Τεύχος Α'. Ἀθῆναι. 1947» σ. 43 ἐπ., «Ι. Κ. Παπαζαχαρίου. Ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου 5098 περὶ δικαστηρίων ἀνηλίκων. Περιοδ. Παιδί. ἀρ. 14 ἔτους 1932. Ἀθῆναι» σ. 26 ἐπ., ἰδίως σ. 33. «Ὅρα καὶ σχέδιον νόμου περὶ ἐπιτροπικῶν δικαστῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ.

(3) Τὸ διεθνὲς συνέδριον διὰ τὴν προστασίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τὸ συνελθὼν ἐν Βρυξέλλαις ἐν ἔτει 1913, ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ δικαστηρίου ἀνηλίκων ἀναφορικῶς πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τῆς πατρικῆς ἐξουσίας. "Αριστοὶ αἱ αἰτιολογίαι ἐκ μέρους τῶν Ernest Passez, v. Hamel καὶ Pierre de Casabianca. "Ορα καὶ «Németh Péter, αὐτόθι» σ. 13.

σαντα παγκόσμιον ἀναγνώρισιν, ἡ περὶ τῆς ἐνταῦθα πρόκειται ἀποστέρησις ἢ περιστολὴ τῶν οἰκογενειακῶν δικαιωμάτων ἐπὶ τὰ τέκνα συνιστᾷ μὲν ἐπέμβασιν ἐξόχως σοβαρὰν εἰς τὴν οἰκογένειαν, οὐχ' ἥττον ἢ ἄσκησις τῆς οἰκογενειακῆς ἐξουσίας (οὐδὲν εἶναι ὑπόθεσις προσωπικῆ, καθ' ὅσον ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τοῦ ὑπερτέρου συμφέροντος τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πολιτείας), αἰτινες ὀφείλουσι νὰ διαφéréωνται ἐκτεταμένως ὑπὲρ τῆς φυσικῆς καὶ ἡθικῆς ἀνελιξέως τῆς μελλούσης γενεᾶς.

Ἀποβλέποντες ἐξ ἐτέρου εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ συστήματος τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ παρ' ἡμῖν πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ γενηρακτοῦ θεσμοῦ τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, ὑπερ δὲν ἐτόλμησε θαρραλέως νὰ καταργήσῃ ὁ ἀστικός κώδιξ, καὶ τῆς ἀναθέσεως τῶν σχετικῶν καθηκόντων εἰς τὸν δικαστὴν ἀνηλίκων, ὑποστηρίζομεν ὅτι, ὡς δεικνύει ἡ ἀλλοδαπὴ πρᾶξις τῆς Ἰταλίας, Αὐστρίας, Γερμανίας κ. ἄ., πρόκειται περὶ καλλικάρπου συστήματος. Τοῦτο δέ, καὶ διότι ἡ δρᾶσις τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ τὸ μὲν εἶναι πλέον εὐκίνητος τῆς τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου, τὸ δὲ δὲν περιορίζεται μόνον εἰς τὴν τυπικὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν περιουσιακῶν συμφερόντων, ἀλλ' ἐπεκτείνεται εἰς καθολικὴν προστασίαν τῶν ἀνηλίκων, φέρ' εἰπεῖν ἀπὸ ἀπόψεως ἀγωγῆς, ἐπαγγεληματικοῦ προσανατολισμοῦ, προσωπικῶν σχέσεων κ.ο.κ.

Ὁ ἀείμνηστος ὑπερφύης τῆς πολιτικῆς χειραγωγὸς Ἐλευθέριος Βενιζέλος, προσβλέπων, κατὰ τὰς συζητήσεις τῆς ἀναθεωρητικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἀστικοῦ κώδικος¹, ἐκπληκτος τοὺς δισταγμοὺς ἐνίων μελῶν ταύτης, διὰ τὴν ἔνεκα οἰκονομικῶν λόγων ἀπόκρουσιν τῆς παρ' ἡμῖν εἰσαγωγῆς τοῦ θεσμοῦ τοῦ ἐπιτροπικοῦ δικαστοῦ, ἐξανέστη καὶ ἐτόνισεν ὅτι πρὸ τοῦ ὑψίστου ἐθνικοῦ σκοποῦ τῆς προστασίας καὶ ἐξυψώσεως τῆς νέας γενεᾶς οἰοσθήποτε δισταγμοὺς κατὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἐν λόγῳ θεσμοῦ ὀφείλει νὰ καταρρεύσῃ.

IV. Ἐτερον μεταξὺ τῶν ποικίλων καὶ ποικιλονόμων προβλημάτων, τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ θεσμοῦ τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων, εἶναι καὶ τὸ τῆς εἰδικεύσεως αὐτῶν. Μὴ βουκαλιζόμεθα ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωμεν ἱκανὴν ἀπόδοσιν, ἀφορμώμενοι ἀπὸ τοῦ σήμερον κρατοῦντος συστήματος τοῦ ἄρθρου 7 τῆς ποινικῆς δικονομίας, ἀκολουθήσαντος προηγούμενον σύστημα παρ' ἡμῶν εἰσαχθέν, πλην ἀπλῶς χάριν προλειάνσεως τοῦ ἐδάφους, τοῦ νόμου 2135 ἔτους 1939, τῆς ἐπὶ θητεία ἀναθέσεως τῶν καθηκόντων τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων εἰς κοινούς δικαστάς, ἅρα ἀναμένοντας ἐπαγγεληματικὴν ἀνέλιξιν ἐκ τῆς ἐπιδόσεως αὐτῶν εἰς ζένον πεδίου, ἥτοι κυρίως εἰς τὰς ἀστικάς ὑποθέσεις. Ἀνάγκη ἐπομένως ἐπείγουσα, ὅπως δημιουργηθῇ εἰδικὸν σῶμα δικαστῶν ἀνηλίκων, οἵτινες, ἀκολουθοῦντες ἰδίαν ἐπαγγεληματικὴν σταδιοδρομίαν καὶ ἐξειδικεύμενοι αὐτοτελεῶς μέχρι τῶν ἀνωτάτων βαθ-

(1) "Ὁρα «Ἐφημερ. τῶν συζητήσεων τοῦ νέου ἀστικοῦ κώδικος. Τεύχος 11ον. Ἀθῆναι. 1931» σ. 191 ἐπ.

μῶν τῆς δικαστικῆς ἱεραρχίας, καίπερ παραμένοντες ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, δὲν θὰ περισπῶνται εἰς ἀλλότρια ἔργα, ἀλλὰ θὰ ἀσχολῶνται μόνον εἰς τὴν ἄσκησιν τῶν καθηκόντων τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων. Κατὰ τὴν δημιουργίαν δὲ τοῦ τούτου σώματος εἰδικῶν δικαστῶν ἀνηλίκων δεόν νὰ παράσχωμεν εὐκαιρίαν πρὸς εἰσδοχὴν ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τοὺς ἤδη ὑπηρετοῦντας δικαστάς, εἰσαγγελεῖς ἢ δικηγόρους, ἀφ' ἑτέρου καὶ εἰς ἑτέρους νέους πτυχιούχους τῆς νομικῆς. Πάντως ἀπαραίτητος τυγχάνει ἡ αὐστηροτάτη ἐπιλογὴ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ψυχικῶν προσόντων. Διότι μὴ λησμονῶμεν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ δικαστοῦ εἶναι βαρὺ καὶ ὅτι, πλὴν πληθώρας γενικῶν καὶ εἰδικῶν γνώσεων, προσαπαιτοῦνται ἐνδογενεῖς ιδιότητες καὶ κλίσεις, οἷον εὐγένεια ψυχῆς, πνεῦμα ἀγάπης καὶ ἀφθονα κοινωνικὰ συναισθήματα ὑπὲρ τῆς νεότητος, γενικῶς δὲ καρδία οἰκτιρμῶν καὶ ἀγαθῇ, πρόσφορος φύσει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν πρὸς παροχὴν βοήθειας εἰς πάσχοντας συνανθρώπους κ. ἄ. ¹.

V. Ἐπὶ τούτοις συνιστῶμεν, ὅπως διανοίξωμεν τὰς πύλας τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων καὶ εἰς τὰς ἐλληνίδας ἐπιστήμονας ², ἃς ἐρμητικῶς καὶ ζηλοτύπως κεκλεισμένας ἄχρι τοῦδε διαφυλάσσει ἡ ἀνδροκρατία προκειμένου περὶ τοῦ ἐπαγγέλματος τῶν κοινῶν δικαστῶν. Καὶ τοῦτο, διότι αἱ ἐπιστήμονες γυναῖκες ὡς δικασταὶ ἀνηλίκων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ὡς ἐν Ἑλβετίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ, παρέσχον ἤδη ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας. Αἱ ἐν τῷ πεδίῳ τούτῳ ἐπιτυχίαι αὐτῶν ἐρμηνεύονται εὐχερῶς, καθ' ὅσον εἰς τὸν ψυχικὸν κόσμον τῆς γυναικὸς ἀποκαλύπτονται λεπτότης συναισθημάτων καὶ ἀπλότης ἐμφύτου μητρικῆς στοργῆς, δηλονότι ιδιότητες, αἵτινες καθιστῶσι τὴν γυναῖκα ἱκανὴν νὰ κερδίζῃ εὐχερέστερον τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν παιδίων καὶ γενικῶς νὰ χειρίζεται μετ' ἐπιτηδεϊότητος τὰ καθήκοντα τοῦ δικαστοῦ ἀνηλίκων, ἰδίᾳ δὲ προκειμένου ἀφ' ἐνὸς μὲν περὶ κορασίων ἢ νεανίδων, ἀφ' ἑτέρου δὲ περὶ μικρᾶς ἡλικίας ἀρρένων.

(1) Εἵμεθα βέβαιοι ὅτι μεταξὺ τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας, ἥτις ἔχει ἀφθονον ἐσωτερικὸν ἠθικὸν πολιτισμὸν, θὰ συναντήσωμεν εὐχερῶς ἐπιλέκτους προσωπικότητας, αἵτινες, διὰ τῆς συνεχοῦς καὶ τῆς πλήρους ἀφοσιώσεως δράσεως αὐτῶν ὡς δικαστῶν ἀνηλίκων, θὰ ἀποβῶσιν, ἵνα ὁμιλήσωμεν ἀπὸ συμφώνου πρὸς τὸ Németh Péter (αὐτόθι σ. 4) οὐ μόνον «σωτῆρες τῆς νεότητος, ἀλλὰ καὶ φύλακες τῆς ἠθικῆς κληρονομίας τῶν τόπων τῶν».

(2) Διαφέρουσα ἡ διάταξις τοῦ αὐστριακοῦ Jugendgerichtsgesetz ἔτους 1928 § 22, καθ' ἣν: «Ist ein Mägdchen angeklagt, so soll dem Schöffengericht eine Frau angehören». Ὡς πρὸς τὰ ἐν Ἀγγλίᾳ «John A. F. Watson. The Child and the Magistrate. London. 1950», σ. 39 ἐπ., «The court consists of the chairman and two other magistrates—preferably one of either sex».

Πρβλ. νέον σύνταγμα Ἑλλάδος 1952 ἄ. 89 περίπτ. γ', καθ' ὃ: «Δύναται διὰ νόμου νὰ κανονισθῶσι τὰ τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων, ἐφ' ὧν ἐπιτρέπεται νὰ μὴ ἔχωσιν ἐφαρμογὴν αἱ διατάξεις τῆς α' παραγρ. τοῦ ἄρθρου 87 τοῦ συντάγματος». Ἡ α' παράγραφος τοῦ ἄρθρου 87 τοῦ συντάγματος ὀρίζει ὅτι «ἡ δικαιοσύνη ἀπονέμεται ὑπὸ δικαστῶν διοριζομένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατὰ νόμον ὀρίζοντα καὶ τὰ προσόντα αὐτῶν».

VI. Ἐκ τῆς θεμελιώδους σημασίας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων «ἀρχῆς τῆς ἐνιαχίας διαχειρίσεως τῶν ὑποθέσεων τῶν ἀνηλίκων» ἀφορμώμενοι ἀγόμεθα καὶ εἰς ἑτέρας δύο διαπιστώσεις, ἡτοι: α') ἀπὸ μιᾶς ἀπόψεως εἰς τὴν κατ'ἀρχὴν τῆς ἐφέσεως¹ προκείμενου περὶ τῶν ὑποθέσεων τῶν ἀνηλίκων καὶ β') ἀπὸ ἑτέρας εἰς τὴν ἀνάθεσιν εἰς τὸν αὐτὸν δικαστὴν ἀνηλίκων ἀφ' ἐνὸς τῶν καθηκόντων τῆς ἀνακρίσεως κατὰ τὴν φάσιν τῆς προδικασίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ἐποπτείας τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαφύρων (ἀναμορφωτικῶν, θεραπευτικῶν καὶ σωφρονιστικῶν) μέτρων κατ' ἀνηλίκων κατὰ τὴν φάσιν τῆς σωφρονιστικῆς διαδικασίας.

Εἰδικώτερον ἡ ἔρσις οὐ μόνον βλάπτει διασπῶσα τὴν ρηθεῖσαν ἐνόητα ἐν τῷ ἔργῳ τῆς σωτηρίας τοῦ ἡθικῶς διαφθαρέντος ἢ κινδυνεύοντος ἀνηλίκου, ἀλλ' εἶναι καὶ περιττή, ἐφ' ὅσον οὕτως ἡ ἄλλως ὁ δικαστὴς ἀνηλίκων ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπανέρχῃται ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως αὐτοῦ καὶ νὰ τροποποιῇ αὐτὴν ἀναλόγως τῶν παρουσιαζομένων ἀναγκῶν². Ἀλλως τε ἐπὶ τῶν δικῶν κατ' ἀνηλίκων δὲν ὑφίσταται ὁ φόβος δεινῶν συνεπειῶν διὰ πλάνην δικαστοῦ, ἐμφανιζομένου ὡς ἐκπροσώπου τῆς τυφλῆς δικαιοσύνης, ὅστις θὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς καὶ ὅστις θὰ διαβλέπῃ εἰς τὸν δικαζόμενον, πρόσωπον παθητικόν, ὅπερ πρέπει νὰ πληγῇ ἄνευ οἴκτου ὑπὸ τῆς ἀδυσωπῆτος σκληρότητος τοῦ ἀπροσώπου νόμου. Ὅλως ἀντιθέτως ἐν τῇ κατ' ἀνηλίκων διαδικασίᾳ προτανεύει πνεῦμα φιλοστόργου ἀγάπης, ὁ δὲ δικαστὴς ἀνηλίκων διαπνέεται ὡς ἄλλος πατὴρ ὑπὸ πατρικοῦ ἄλγους διὰ προσφιλεῖς τέκνον, περιπεσὸν εἰς κίνδυνον ἡθικῆς ἀπωλείας, ὅπερ πάσῃ θυσίᾳ ἐπιζητεῖ, ἵνα διασώσῃ.

VII. Χωροῦντες περαιτέρω ἐπὶ ἕτερα δικονομικὰ ζητήματα, κεκτημένα οὐσιώδη σημασίαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων παρ' ἡμῶν, ὑποστηρίζομεν ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαχίου τῆς διαχειρίσεως καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας οἰκογενειακῆς (πατρικῆς) ἀτμοσφαιρας ἐν ταῖς δίκαις ἀνηλίκων εἶναι ἀσυμβίβαστοι καὶ πρὸς τὸ πολυμελὲς τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων³ καὶ πρὸς τὴν συμπαράστασιν ἐν ταῖς τοιαύταις δίκαις τὸ μὲν κατηγορούσης ἀρχῆς (εἰσκαγγελέως)⁴, τὸ δὲ πολιτικῆς ἀγωγῆς καὶ ὑπερασπίσεως.

(1) Ποινικὴ δικονομία 1950 ἀ. 7 § 3, ἀ. 113 § 1 ἐδ. γ', ἀ. 316, ἀ. 486, ἀ. 488, ἀ. 489, ἀ. 490.

(2) Κατὰ τὸν ποινικὸν κώδικα ἔτους 1950 ἀ. 124, τὸ δικαστήριον ἀνηλίκων δύναται κατὰ πάντα χρόνον νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ ληφθέντα ἀναμορφωτικὰ μέτρα, ἐὰν κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον, αἶρει δὲ ταῦτα, ἐὰν ἤδη ἐξεπλήρωσαν τὸν σκοπὸν των. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ πράξῃ καὶ ὡς πρὸς τὰ θεραπευτικὰ μέτρα, μετὰ προηγουμένην γνωμοδότησιν ἐμπειρογνώμονος ἱατροῦ.

(3) Ποιν. δικονομία (1950) ἀ. 7 § 3. Ἐκ τοῦ συντάγματος ἀρθρου 89 περίπτ. γ', ἀναφερομένου εἰς τὸ ἀρθρον 95, προκύπτει ὅτι διὰ νόμου δύναται νὰ ὀρισθῇ ὅτι τὰ ὑπὸ τῶν ἀνηλίκων τελούμενα κακοურγήματα ἐκδικάζονται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων καὶ οὐχὶ ὑπὸ τῶν ὀρκωτῶν δικαστηρίων.

(4) Ποιν. Δικονομία (1950) ἀ. 25.

VIII. Χάριν δὲ τῆς αὐτῆς οἰκογενειακῆς ἀτμοσφαιράς ὑποστηρίζομεν τὴν κατάργησιν τῆς δημοσιότητος τῶν δικῶν κατ' ἀνηλίκων, ἐφ' ὅσον ἤδη εὐτυχῶς ἐπετράπη ἡ τοιαύτη κατάργησις ὑπὸ τοῦ νέου συντάγματος¹ τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἤρξατο ἰσχύον ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1952.

IX. Ἀνάγκην ὁμοίως αἰσθανόμεθα, ὅπως ἐμπιστευθῶμεν φόβους δι' ἐνδεχομένην παταγώδη ἀποτυχίαν τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων, τῶν ἐδρευόντων ἐν μικραῖς πόλεσι καὶ ὧν ἡ δρᾶσις ἐπεκτείνεται ἐπὶ τοπικῶν διαμερισμάτων, κατωκημένων ὑπὸ ἐλάσσονος πληθυσμοῦ κατοίκων. Εἰκάζομεν ἐπομένως ὡς μέγα τὸ ν' ἀπαιτήσωμεν, ὅπως περιορισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων μόνον ἐν ταῖς ἑδραῖς τῶν ἐφετείων, ἀντικαθισταμένης τῆς στενῆς πρωτοδικειακῆς διὰ τῆς εὐρυτέρας περιφερείας τῶν ἐφετείων. Τὸν περιορισμὸν οὐδαμῶς προτείνομεν διὰ λόγους οἰκονομῶν, διότι δὲν δύνανται, καθ' ἡμᾶς κριτάς, νὰ χωρήσωσιν ἐπιφυλάξεις, ὡσάκις πρόκειται περὶ σωτηρίας καὶ προαγωγῆς τῆς νέας γενεᾶς. Ὅμοίως δὲν προτείνομεν κυρίως τὸν περιορισμὸν, διότι τυχὸν θὰ κινδυνεύσωμεν νὰ συναντήσωμεν καὶ ἐν Ἑλλάδι τὸ ἐμποιοῦν ἐντύπωσιν φαινόμενον τῶν νήσων τῆς Ἀγγλίας², παρ' αἷς, λόγῳ τῆς πληθώρας τῶν λειτουργούντων δικαστηρίων ἀνηλίκων, (ἐν μόναις ταῖς διοικητικαῖς περιφερείαις τῆς Ἀγγλίας καὶ Οὐαλλίας λειτουργοῦσι περὶ τὰ 1.000 δικαστήρια ἀνηλίκων) οἱ δικασταὶ ἀνηλίκων, ὀρθῶς ἀσχολούμενοι μόνον εἰς δίκας ἀνηλίκων, μοιραίως ἀπὸ τῆς ἄλλης πλευρᾶς ἀργοῦσι, συνερχόμενοι εἰς συνεδριάσεις κατ' ἀραιὰ διαστήματα, καὶ τότε, ἵνα ἐκδικάσωσι μίαν μόνην ὑπόθεσιν καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδὲ καὶ πεῖραν δύνανται νὰ ἀποκτήσωσιν, ἐφ' ὅσον ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰσαγομένων ὑποθέσεων τῶν ἀνηλίκων εἶναι ἐλάσσων. Ἀντιθέτως ὁ ἀποφασιστικὸς λόγος τῆς καθιερώσεως τῶν περιφερειῶν τῶν ἐφετείων, καθ' ἡμᾶς, ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι δικαστήρια ἀνηλίκων, δρῶντα ἐν μικραῖς περιφερείαις, δὲν δύνανται νὰ πλαισιῶνται καὶ ἐπικουρῶνται ὑπὸ ἀρτίως συγκεκροτημένων ἐπιτελείων «δικαστηριακῆς βοήθειας». Ἄνευ ὅμως τούτων οὐχὶ ἀπλῶς προβληματική, ἀλλ' αὐτόχρημα ἀδύνατος καθίσταται ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου τῶν δικαστῶν ἀνηλίκων³.

X. Τοιαῦται δ' «ὕπηρεσίαι δικαστηριακῆς βοήθειας» δέον νὰ

(1) Κατὰ τὸ σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος ἔτους 1950 ἀ. 89 περίπτ. γ': «δύνανται νὰ κανονισθῶσι τὰ τῶν εἰδικῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων, ἐφ' ὧν ἐπιτρέπεται νὰ μὴ ἔχωσιν ἐφαρμογὴν αἱ διατάξεις τῶν ἄρθρων 92 καὶ 93 τοῦ συντάγματος».

Κατὰ τὸ ἀ. 92: «καὶ συνεδριάσεις τῶν δικαστηρίων εἶναι δημόσιαι, ἐκτὸς ἂν ἡ δημοσιότης ᾗθελεν εἶσθαι ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ χρηστὰ ἦθθῃ ἢ τὴν κοινὴν εὐταξίαν, ἀλλὰ τότε τὰ δικαστήρια ὀφείλουσι νὰ ἐκδίδωσι περὶ τούτου ἀπόφασιν».

Κατὰ τὸ ἀ. 93 «πᾶσα ἀπόφασις (δικαστηρίου) πρέπει νὰ εἶναι εἰδικῶς ἡτιολογημένη καὶ νὰ ἀπαγγέλληται ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει».

(2) «John A. J. Watson. The Child and the Magistrate. London. 1950» σ. 40.

(3) Πρβλ. καὶ «Néméth Péter. Αὐτόθι» σ. 19.

ὀργανωθῶσι κατὰ τρόπον ἄριστον καὶ συστηματικὸν ἐν τῇ ἐφει-
ταιακῇ ἔδρᾳ παντὸς δικαστηρίου ἀνηλίκων, διακλαδούμεναι διὰ
τοπικῶν ἐκπροσωπειῶν μέχρι τῆς ἀπωτάτης γωνίας τῆς περιφερείας τοῦ ἐφει-
του. Τοιοῦτοτρόπως ἡ στοργικὴ χεὶρ τῆς μητρὸς πατρὶδος θὰ ἐπεκτείνῃ τὴν εὐερ-
γετικὴν ὑπὲρ τῶν ἡθικῶς ταλαιπωρημένων τέκνων αὐτῆς ἑλληνοπαίδων μέρι-
μναν καὶ πρόνοιαν μέχρι καὶ τῶν συνήθως ἐγκαταλειμμένων ἑλληνικῶν χω-
ρίων. Δικαιοῦμεθα δὲ νὰ βασιζώμεθα ἐπὶ ἀρτίας συγκροτήσεως «ὕπηρεσιῶν
δικαστηριακῆς βοήθειας» ἐν ταῖς ἔδραις τῶν ἐφειτειῶν. Ἐπὶ τούτοις συνιστώ-
μεν, ἵνα αἱ ἐν λόγῳ ὑπηρεσίαι καρποφορῶσιν εἰς ἔργα ἀγαθὰ, ὀργάνωσιν παρ'
αὐταῖς σώματος εἰδικῶν ἐπιμελητῶν ἀνηλίκων (ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπαλ-
λήλων καὶ ἐθελοντῶν), σώματος εἰδικῆς ἀστυνομίας ἀνηλίκων (παιδονομίας)
(ἀνδρικῆς καὶ γυναικείας), σταθμῶν πρώτων κοινωνικῶν βοήθειῶν εἰς ἀνη-
λίκους, σταθμῶν φιλοξένου στέγης νέων καὶ νεκνίδων, ἰδιαιτάτα δὲ καὶ «κέν-
τρου ψυχολογικῆς παρατηρήσεως ἀνηλίκων», πλυσισωμένου ὑπὸ ἐπιλέκτου
ἐπιτελείου ἐξ ὑπαλλήλων ἐπιστημόνων ἱατρῶν διαφόρων εἰδικότητων, εἰδικῶν
ψυχολόγων καὶ εἰδικῶν ψυχιάτρων ἀνηλίκων, ὡς καὶ τέλος παιδαγωγῶν.

XI. Συνετὴν ὁμοίως προσοχὴν ὑφείλομεν νὰ καταβάλωμεν καὶ διὰ τὴν ἐξ-
σφάλισιν ἀρτίας εἰδικῆς ἐκπαιδεύσεως τόσον διὰ τοὺς δικαστὰς ἀνηλίκων,
ὅσον καὶ διὰ πάντας ἐκείνους τοὺς ἐπιστήμονας, οἵτινες θὰ ᾧσι τεταγμένοι
ὑπὸ τῆς πολιτείας, ὅπως ἐνεργῶσιν ὑπὲρ τῆς νεότητος ὑφ' οἷανδῆποτε ἰδιό-
τητα, φέρ' εἰπεῖν ὡς ἐπιμεληταὶ ἀνηλίκων, ἀστυνομοὶ ἀνηλίκων, σωφρονιστι-
κοὶ ὑπάλληλοι ἀνηλίκων κ.ο.κ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἰστάμεθα διστακτικοὶ
μὲν ἔναντι τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς ἐκφρασθείσης αἰσιοδόξου ἀντιλήψεως,
καθ' ἣν ἡ εἰδικευσίς θὰ ἐπιτευχθῇ αὐτομάτως διὰ τῆς κατ' ἰδίαν μελέτης τῶν
εἰς τὰς ἄνω θέσεις διορισθησμένων, ἀντιθέτως δὲ προτείνομεν μέτρα πλέον
θετικὰ, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀντίληψιν, ὡς τὴν καθιέρωσιν εἰδικῶν ὑποτροφιῶν,
διοργάνωσιν εἰδικῶν κρατικῶν φροντιστηρίων, τὴν ἱδρύσιν εἰδικῶν ἐδρῶν πανε-
πιστημιακῆς διδασκαλίας, τὴν ἐκδοσιν σειρᾶς εἰδικῶν συγγραφῶν, ὡς καὶ εἰ-
δικοῦ ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ. Ὅπως οὖν ὡς ριζικὴν καὶ συστηματικὴν λύ-
σιν θεωροῦμεν τὴν ταχέαν ἐπιψήφισιν ὑποβληθέντος πρὸς τὸ ὑπουργεῖον
ἐπὶ τῶν θρησκευμάτων καὶ παιδείας ὑπὸ τῆς συγκλήτου τῆς Παντείου ἀ-
νωτάτης σχολῆς πολιτικῶν ἐπιστημῶν σχεδίου νόμου, δι' οὗ ἱδρύεται παρ'
αὐτῇ εἰδικὸν τρίτον τμήμα ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως παρὰ τὸ ὑφιστάμενον
πολιτικὸν καὶ τὸ ἐν τῷ γίνεσθαι δημοσιογραφικόν, ἥτοι «τμήμα παιδολογίας,
κοινωνικῆς προνοίας καὶ σωφρονιστικῆς»¹.

(1) Τὸ ἐν λόγῳ σχέδιον συνταχθὲν ὑφ' ἡμῶν ἔχει ὡς ἀκολούθως :

Ἄρθρον 1ον

Ἰδρύσιν τμήματος κοινωνικῆς προνοίας, παιδολογίας καὶ σωφρονιστικῆς

1. Ἰδρύεται παρὰ τῇ «Παντεῖῳ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν» τμήμα

XII. Τελευτώντες ὀφείλομεν νὰ ἀναγνωρίσωμεν, χάριν συντονισμοῦ τῶν κρατικῶν ἐνεργειῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς διοργανώσεως ἀρτίου συστήματος δικαστηρίων ἀνηλίκων καὶ ἐξασφαλίσεως τῆς καλῆς λειτουργίας αὐτῶν, τὴν πρὸ

κοινωνικῆς προνοίας, παιδολογίας καὶ σωφρονιστικῆς.

2. Σκοπὸς τοῦ τμήματος τούτου εἶναι ἡ κατάρτισις ἐιδικῶν ἐπιστημόνων ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς κοινωνικῆς προνοίας, τῆς προνοίας ὑπὲρ τῶν παίδων καὶ ἐφήβων καὶ τέλους τῆς σωφρονιστικῆς προνοίας.

«Ἄρθρον 2ον

Μαθήματα κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Ἡ διδασκαλία τοῦ τμήματος εἶναι τριετής.

2. Τὰ διδασκόμενα καὶ ἐξεταζόμενα μαθήματα τοῦ α' ἔτους εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

α') Γενικὴ θεωρία τοῦ δικαίου (3 ὥραι).

β') Συνταγματικὸν δίκαιον καὶ συνταγματικὴ ἱστορία (3 ὥραι).

γ') Διοικητικὸν δίκαιον (3 ὥραι).

δ') Γενικαὶ ἀρχαὶ κοινωνιολογίας (3 ὥραι).

ε') Γενικὴ ψυχολογία (3 ὥραι).

στ') Γενικαὶ ἀρχαὶ σωματολογίας (3 ὥραι).

ζ') Ἠθικὴ (2 ὥραι).

η') Κοινωνικὴ βιολογία (3 ὥραι).

θ') Εἰσαγωγή εἰς τὰς πνευματικὰς ἐπιστήμας (3 ὥραι).

ι') Κοινωνικὴ πολιτικὴ (2 ὥραι).

ια') Σωματοπαθολογία (2 ὥραι).

3. Τὰ διδασκόμενα καὶ ἐξεταζόμενα μαθήματα τοῦ β' ἔτους εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

α') Ποινικὸν δίκαιον. Γενικὸν μέρος (5 ὥραι).

β') Ποινικὴ δικονομία (4 ὥραι).

γ') Σωφρονιστικὸν δίκαιον (3 ὥραι).

δ') Ψυχιατρικὴ (3 ὥραι).

ε') Σωματοπαθολογία (2 ὥραι).

στ') Ὑγιεινὴ (2 ὥραι).

ζ') Ἀτομικὴ ψυχολογία (2 ὥραι).

η') Ἐργατικὸν δίκαιον (2 ὥραι).

θ') Κοινωνικὴ πολιτικὴ (2 ὥραι).

ι') Ἱστορία κοινωνικῆς προνοίας (2 ὥραι).

ια') Ὁργάνωσις δημοσίας κοινωνικῆς προνοίας (γενικῇ) (3 ὥραι).

4. Τὰ διδασκόμενα καὶ ἐξεταζόμενα μαθήματα τοῦ γ' ἔτους εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

α') Ὁργάνωσις δημοσίας κοινωνικῆς προνοίας (εἰδικὰ θέματα) (1 ὥρα).

β') Ἰδιωτικὴ κοινωνικὴ πρόνοια (1 ὥρα).

γ') Διεθνῆς κοινωνικὴ πρόνοια (1 ὥρα).

δ') Ἐκκλησιαστικὴ κοινωνικὴ πρόνοια (1 ὥρα).

ε') Ποινικὸν δίκαιον, εἰδικὸν μέρος (2 ὥραι).

στ') Γενικὸν δίκαιον ἀνηλίκων (δημόσιον, ἐργατικόν, οἰκογενειακόν) (4 ὥραι).

ζ') Ποινικὸν δίκαιον, ποινικὴ δικονομία καὶ ἐκτελεστικὸν ποινικὸν δίκαιον ἀνηλίκων (3 ὥραι).

η') Ψυχολογία τῆς παιδικῆς καὶ ἐφηβικῆς ἡλικίας, σωματολογία καὶ σωματοπαθο-

παντός ετέρου ανάγκην καὶ τῆς ιδρύσεως παρὰ τῷ ὑπουργείῳ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ειδικῆς σχετικῆς ὑπηρεσίας, φέρ' εἰπεῖν «εἰδικοῦ ἐπιστημονικοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου δικαστηρίων ἀνηλίκων». Τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ ἀπαρτισθῇ οὐχὶ πρὸς ἀπλὴν ἱκανοποίησιν προσωπικῶν φιλοδοξιῶν ἢ βάσει κομματικῶν κριτηρίων, ἀλλ' ἐξ εἰδικῶν ἐπιστημόνων ἐν ᾧ εἴδει ἐτέρων αὐστηρῶν ἀντικειμενικῶν βάσεων. Οὕτω φέρ' εἰπεῖν μετὰ θάρρους, ἀλλὰ καὶ μετὰ λόγου θὰ ἔδει νὰ ἀποκλεισθῶσιν ἐπιστήμονες ἀρτίως μὲν θεωρητικῶς μεμορφωμένοι πλὴν ἀρτηριοσκληρωτικῶν ἀντιλήψεων ἢ ἐκ φύσεως δειλοὶ περὶ τὰς εὐθύνas καὶ διστακτικοὶ ἢ τυχόν θεωρητικῶς ἐγκλειστοί, ἥτοι περιοριζόμενοι μόνον εἰς θεωρητικὰς ἐρεῦνας τῶν ἐπιστημονικῶν προβλημάτων, ἀλλὰ κοινω-

λογία τοῦ παιδὸς (5 ὥραι).

θ') Ἐγκληματολογία, ἀνακριτικὴ καὶ σωφρονιστικὴ (5 ὥραι).

ι') Παιδαγωγικὴ (4 ὥραι).

ια') Θεραπευτικὴ παιδαγωγικὴ (2 ὥραι).

ιβ') Νομοθεσίαι περὶ παιδείας καὶ κοινωνικῆς προνοίας ἀνηλίκων (1 ὥρα).

Ἄρθρον 3ον

Ἐπιστημονικοὶ συνεργάται τοῦ Τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Οἱ ἐπιστημονικοὶ συνεργάται ὁρίζονται δι' ἀποφάσεως τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν καθηγητῶν τοῦ τε πολιτικοῦ καὶ τοῦ δημοσιογραφικοῦ τμήματος ἐπὶ θητεία ἐνὸς ἢ τριῶν ἐτῶν, ἥτις δύναται νὰ ἀνανεῶται.

2. Οὗτοι ἐκλέγονται μεταξύ τῶν διατελούντων ἢ διατελεσάντων καθηγητῶν ἢ ὑφηγητῶν τῆς Παντείου ἢ ἐτέρας ἰσοτίμου ἡμεδαπῆς ἢ ἀλλοδαπῆς ἀνωτάτης σχολῆς.

3. Οἱ ἐπιστημονικοὶ συνεργάται ἀναλαμβάνουσι τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐξέτασιν ἐν τῷ τμήματι ἄνευ ἀμοιβῆς. Οὗτοι δικαιούνται νὰ λάβωσιν ἀποζημιώσεις μόνον δι' ὁδοιπορικὰς δαπάνας.

4. Εἰς ἐκ τῶν συγκλητικῶν ὁρίζεται ὑπὸ τῆς συγκλήτου ὡς κοσμήτωρ τοῦ ἐν λόγῳ Τμήματος.

Ἄρθρον 4ον

Διδασκόμενοι

1. Ὡς φοιτηταὶ ἐγγράφονται ἀπόφοιτοι γυμνασίου ἢ ἰσοτίμου μέσης σχολῆς κατόπιν εἰσιτηρίου διαγωνισμοῦ ἀναλόγου πρὸς τὰ ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ τμήματος.

2. Τὰ ἐτήσια διδασκτὰ, ἐξετάστρα καὶ λοιπὰ τέλη τῶν φοιτητῶν καθορίζονται οἷα καὶ ἐπὶ τῶν φοιτητῶν τοῦ πολιτικοῦ τμήματος.

3. Ἐκαστος φοιτητὴς τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ δημοσιογραφικοῦ τμήματος καταβάλλει κατ' ἔτος ὡς ποσοστὸν διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δαπανῶν τοῦ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ. τὸ 1/10 τῶν ἐκάστοτε καταβαλλομένων ἐτησίων διδάκτρων.

4. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσιν ἀναλόγως τὰ διὰ τοὺς λοιποὺς φοιτητὰς τῆς σχολῆς ὁριζόμενα.

Ἄρθρον 5ον

Ἐξετάσεις τοῦ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Πρὸς προχωρήν ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ δεῦτερον καὶ ἀπὸ τοῦ δευτέρου εἰς τὸ γ' ἔτος διενεργοῦνται τμηματικαὶ ἐξετάσεις.

2. Μετὰ τὸ πέρας τῆς τριετίας διενεργοῦνται διπλωματικαὶ ἐξετάσεις. Αὗται συνί-

νικῶς ἀδρανεῖς. Πεποιθάμεν ὅτι μόνη ἡ ἐπιλογὴ εἰδικῶν ἐπιστημόνων κύρους καὶ κοινωνικῆς δράσεως, ἐμπνεομένων ὑπὸ τῆς φλογὸς τῆς δημιουργίας, ὑπὸ τῆς ἀριστοτελείου ἐντελεχείας, εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ νέου θεσμοῦ τῶν δικαστηρίων ἀνηλίκων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Δὲν εἶναι ὅμως ἐπαρκεῖς μόνον οἱ ὥραϊοι λόγοι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν. Διότι βεβαίως μόνον ἐργαζόμενοι, καὶ οὐχὶ ἀπλῶς εὐχόμενοι, δυνάμεθα νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν ἐπιτυχίαν τῆς διασώσεως τῆς ἐλληνικῆς νεότητος, ἀπὸ τῆς ἡθικῆς ταλαιπωρίας. Ἀληθῶς καθ' ἑαυτὴν ἡ εὐχὴ συνιστᾷ ἀπλὴν ρητὴν ἐκζήτησιν θαύματος. Ἄς ἀνυψωθῶσιν οἱ ἀρμόδιοι ἐν τῇ πολιτείᾳ εἰς τὴν ἀξίαν ἐργατῶν. Εἶναι ὥραϊον τὸ θέαμα ἐλληνικοῦ κράτους, συναισθανομένου τὸ καθήκον του ἔναντι τῶν κινδυνεύοντων ἐλληνοπαίδων καὶ ἐκπληροῦντος αὐτὸ ἀξίως μετ' ἐπιμονῆς, καρτερίας καὶ ἀρετῆς.

Ἐξ ἐτέρου κόπτοντες τυχόν καὶ σχίζοντες τὰ ἱμάτια ἡμῶν διὰ τὴν διαφθοράν τῶν χαρακτήρων τῶν ἀνθρώπων τοῦ αἰῶνος ἡμῶν, πλὴν μὴ ἐργαζό-

στανται εἰς ἐξετάσεις εἰς τὰ μαθήματα τοῦ γ' ἔτους. Τῶν διπλωματικῶν ἐξετάσεων προηγούνται προκριματικαὶ ἐξετάσεις γραπταὶ εἰς τὰ μαθήματα :

α') Ὁργάνωσις δημοσίας κοινωνικῆς προνοίας, β') σωφρονιστικῆς, γ') γενικῶν διακαιῶν ἀνηλίκων.

3. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσιν ἀναλόγως τὰ ἐπὶ τῶν ἐξετάσεων τοῦ πολιτικοῦ τμήματος ἰσχύοντα.

4. Ὁμοίως κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχύουσιν ἀναλόγως τὰ περὶ διδακτορικῶν ἐξετάσεων.

Ἄρθρον 6ον

Προσωπικὸν τοῦ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Χρὴς διοικητικοῦ καὶ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ ἀσχοῦσιν οἱ ἐν τῇ σχολῇ ὑπηρετοῦντες.

2. Εἰς αὐτοὺς χορηγεῖται εἰδικὴ ἀποζημίωσις δι' ὁδοπορικὰ ἐξοδα.

Ἄρθρον 7ον

Σφραγίς

Τὸ τμήμα «κοινωνικῆς προνοίας, παιδολογίας καὶ σωφρονιστικῆς» ἔχει ἰδίαν μεγάλην καὶ μικρὰν σφραγίδα μετ' ἐμβλημα τοῦς τρεῖς Ἱεράρχας.

Ἄρθρον 8ον

Γενικὴ διάταξις περὶ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

1. Διὰ διατάγματος, ἐφ' ἅπαξ ἐκδοθησομένου ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν θρησκευμάτων καὶ τῆς ἐθνικῆς παιδείας, μετὰ σύμφωνον γνώμην τῆς συγκλήτου, καθορίζονται αἱ λεπτομέρειαι περὶ τῆς λειτουργίας τοῦ τμήματος κοινωνικῆς προνοίας κλπ.

2. Τὸ πτυχίον τοῦ ἐν λόγῳ τμήματος εἶναι ισότιμον, πρὸς τὸ τῶν πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Οἱ πτυχιούχοι τοῦ ἐν λόγῳ τμήματος προτιμῶνται ἐν ταῖς θέσεσι τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπουργείου προνοίας, ὡς καὶ τῶν πάσης φύσεως σωφρονιστικῶν ἢ ἀναμορφωτικῶν ἢ ἄλλων ἰδρυμάτων ἢ σχετικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ὑπουργείου ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης.

μενοι θετικῶς, δὲν διασώζομεν τοὺς νέους ἀπὸ τοῦ ἡθικοῦ θανάτου, ἀλλ' ἀπλῶς μεταβαλλόμεθα εἰς ἐκπροσώπους κομπᾶζούσης ἀρετῆς καὶ ἱκανότητος ὑποκριτικῆς καὶ ἀναισχύντου καὶ ἐπιδεικτικῆς.

Βεβαίως αἱ τὴν σήμερον συνεχῶς προβαλλόμεναι δικαιολογίαι περὶ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ὁλοκληρώσεως συγκεκροτημένου ἔργου ἡθικῆς προστάσεως τῶν νέων ἐλλήνων δὲν εἶναι παραθεωρητέαι. Ἄλλ' ἀντὶ τῆς διὰ παραπομπῆς εἰς τὰ οἰκονομικὰ ἢ καὶ ἕτερα καλῶματα ὑπεκφυγῆς τῆς εὐθύνης ἐνδείκνυται ὁ ὑπὸ πνεύματος αὐταπαρνήσεως ἐμπνεόμενος ἀχάματος ἀγὼν χάριν τῆς νίκης. Ἡ ἐπιτυχία δὲν κτᾶται ἐν ἀνέσει, ἀλλὰ διὰ τραχείας πάλης. Ἄλλως τε ἡ ὑπαρξίς δεινῶν ἀντιζηροτήτων ἐπιβάλλει ἐπιτακτικώτερον καὶ τὸ καθήκον πρὸς ἀκμαιότεραν ἀντίστασιν καὶ σκληροτέραν ἀντίδρασιν.

Οὐχ' ἤττον ἀπὸ ἐτέρας πλευρᾶς ρητέον ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωνται καὶ τὰ πάντα ἐκ μέρους τοῦ κράτους. Ἀντιθέτως καὶ ἐν προκειμένῳ ἀντὶ τῆς διὰ παραπομπῆς εἰς τὴν κρατικὴν πρωτοβουλίαν ὑπεκφυγῆς τῆς ἰδίας εὐθύνης, ὑφείλομεν πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ ὡς ἄτομα νὰ συνεργήσωμεν, ἔργῳ καὶ οὐχὶ λόγῳ, αὐτοθυσιαζόμενοι ὑπὲρ τῆς προσφυλοῦς ἐλληνικῆς πατρίδος καὶ ἐν τῷ πεδίῳ τῆς ἡθικῆς ἀνοικοδομήσεως.